

**РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ХУДОЖНЬО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ІВЕНТ-ІНДУСТРІЇ, КУЛЬТУРОЛОГІЇ
ТА МУЗЕЄЗНАВСТВА**

**УДК 061 (477)
На умовах рукопису**

Дипломна робота на здобуття
освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр»
на тему:

**КУЛЬТУРНИЙ ПОТЕНЦІАЛ РЕГІОНУ ТА ФОРМИ ЙОГО
ПРЕЗЕНТАЦІЇ (за матеріалами Волинської області)**

Виконав студент освітньо-професійної програми
II (магістерського) рівня спеціальності 028 «Менеджмент
соціокультурної діяльності»
Галузь знань 02 – «Культура і мистецтво»
денної форми навчання

Басюк Дмитро Петрович

Науковий керівник:
Доцент кафедри івент-індустрій,
культурології та музеєзнавства, к.і.н.,
доц. **Шатрова Марина Борисівна**

Рецензент:
Заступник директора з наукової роботи
та автоматизації КЗ «Рівненська обласна
універсальна наукова бібліотека» РОР,
к.і.н. **Промська О. Л.**

Рівне – 2024

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. КУЛЬТУРНИЙ ПРОСТІР ВОЛИНИ ЯК ОБ’ЄКТ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ	10
1.1. Волинь в культурно-історичному вимірі історіографічний аспект питання.....	10
1.2. Загальна характеристика культурної інфраструктури Волині:	20
Висновки до розділу 1	25
РОЗДІЛ 2. КУЛЬТУРНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ТА ФОРМИ ПРЕЗЕНТАЦІЇ ВОЛИНСЬКОГО КРАЮ	27
2.1. Організація та впровадження PR-технологій в культурну галузь регіону	27
2.2. Історико-архітерктурна спадщина регіону: загальна характеристика та форми презентації.....	57
Висновки до розділу 2	63
РОЗДІЛ 3. ГАЛУЗЬ КУЛЬТУРИ ЯК ФОРМА ПРЕЗЕНТАЦІЇ В ДЕРЖАВНИХ ПРОГРАМАХ	72
3.1. Новації у просуванні власного культурного продукту в сучасних умовах: регіональний досвід.....	65
3.2. Сучасні тенденції та проблеми в просуванні регіонального культурного продукту.....	74
Висновки до розділу 3	80
ВИСНОВКИ	88
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ТА ДЖЕРЕЛ	91
ДОДАТКИ	101

ВСТУП

Актуальність дослідження. Обрана тема магістерської роботи, присвячена культурному потенціалу Волинської області, володіє надзвичайною актуальністю в сучасних умовах. Відомо, що культура виступає не лише могутнім засобом збереження ідентичності народу, але й способом підняття престижу та створення умов для інвестиційної привабливості регіону, також є вагомим інструментом в питанні національної безпеки і формування демократичного суспільства. Зважаючи на це, до культурно-мистецької галузі варто було б підвищити увагу з боку органів державної влади. Як складні соціальні галузі, культура і мистецтво потребують глибоких досліджень структури, рівня розвитку, в тому числі й з боку культурологів та менеджерів соціокультурної діяльності. На нашу думку, варто системно дослідити актуальні проблеми галузі, особливості її культурно-мистецького потенціалу та на основі цього напрацювати дієві механізми ефективного розвитку. Водночас і система закладів культури також має посилити власний потенціал й знайти своє місце у культурній політиці держави, так як сьогодні мережа установ більшої частини регіонів перебуває у стані стагнації та не виконує своїх головних функцій. Причинами цього є: нестача спеціалістів, спроможних відродити культурну галузь, надати їй другого дихання; низька зацікавленість самих культурних працівників отримати фахову освіту та стати корисним для розвитку регіону; мізерна кількість посад, які наявні в тій чи іншій клубній установі, а особливо – у селі, що не дає можливості перетворити клубний заклад у розвинутий осередок організації місцевого дозвілля.

Тому важливим є системний аналіз актуальних проблем функціонування галузі, особливостей її регіональної презентації та на базі цього напрацювати дієві механізми максимально ефективного її поступу.

Зазначене вище й зумовило вибір теми магістерської роботи, її мету та дослідницькі завдання.

Стан наукової розробленості теми. З теми нашого дослідження було виявлено низку публікацій, які засвідчили постійний інтерес вчених до проблематики регіонального культурного середовища. Науковці вивчають його як виключний момент культурного поступу людства: О. Баклажов [10], С. Д. Безклубенко [11], О. Л. Валецький [20], Н. А. Іванова-Георгієвська [36], І. Коваль-Фучило [41], Г. Гадамер [23], О. Баклажов характеризує вплив глобалізації на функціонування полікультурного простору України [10]. Структурний зміст культурного середовища загалом подають С. Задворний [34], С. Гатальська [29], Є. Подольська [61], Л. Б. Лелик [48—50], К. М. Швердін [78], Ю. Шинкаренко [81], виділяючи розмаїтість форм культури, але усі вони наголошують на визначальному впливі культурного явища на сучасний простір і його суттєвої ролі у становленні української держави.

До цього переліку розвідок варто додати наукові та науково-популярні праці регіональних вчених, краєзнавців, у студіях яких зосереджено увагу на місцевих сегментах культурно-мистецької галузі, формах презентації сучасної регіональної культурної практики, вивченні її специфіки та популяризації, проблемних питаннях, присутніх сьогодні в цій галузі, що практично уповільнює повноцінний розвиток людського культурного потенціалу.

С. В. Виткалов у своїх дослідженнях (більше 270 назв) [21] докладно вивчив регіональні аспекти культурного простору Рівненщини періоду незалежності, культурний потенціал регіонального середовища та культурні процеси, а саме роль фахової освіти у цьому процесі [22]. У його публікаціях, в яких спостерігається «міжкультурний чи міжрегіональний діалог», простежується наголос на перспективності дослідження з цієї проблематики, що репрезентує наочний приклад для наукової розробки. Цю тезу можна підтвердити й спільними публікаціями, здійсненими С. В. Виткаловим у співавторстві з В. Г. Виткаловим, спрямованих на розробку проблем регіонального культурного простору. А також в окремих публікаціях В. Г. Виткалова, присвячених соціальній ролі установ культури регіону

(детальніша інформація подана у монографії С. В. Виткалова «Вища культурологічна освіта в Україні: регіональний дискурс» [22]).

У працях цих авторів значний акцент спрямовано на роль освітнього потенціалу регіону у покращенні загального духовного середовища як регіону, так і країни загалом. Вчені стверджують, що навчальний процес є визначальним у майбутньому держави, а неефективні реформи в цій галузі призводять до проблем у різноманітних процесах на місцях, які науковці пов'язують із небажанням враховувати освітню складову загальному процесі розвитку культури та мистецтва.

Внутрішня природа клубів, функції та їх соціально-культурна парадигма функціонування висвітлена в розвідках відомих дослідників: С. Виткалова, В. Виткалова [21—25], Задворного С. І. [34], А. П. Філіна [75]. Соціально-культурні положення функціонування сучасних клубних закладів в Україні розкрили С. І. Бабицька [8], С. Садовенко [68], Н. Цимбалюк [77], Л. Поліщук [63], А. Мироненко [54], О. Кір'ян [38], Т. І. Грицак [31] та ін. Цими дослідниками розглядається історичне підґрунтя, на якому виникла та функціонує система культурних установ, зосереджується увага на проблемах функціонування мережі, акцентовано на нових моделях культурної діяльності, які постали останнім часом, а також вивчено специфіку діяльності в галузі за умов процесів трансформації, що пов'язані з реформою місцевого самоврядування. Працюють регіональні дослідники і на Волині, які зосереджені у місцевій системі ЗВО, однак тематику культурно-дозвілєвого напрямку вони не розробляють, переважно зосередившись на характеристиці яскравих особистостей, святково-обрядовій тематиці, інше. Через те зміни в галузі стали сьогодні на часі.

У репрезентованій дипломній роботі залучено великий **обсяг джерел**, а саме: документальна база Луцького МБК за різні періоди, звіти Луцького міського будинку культури, плани стажування працівників культури, звіти відділів, контент-аналіз сайтів Луцького МБК, відділу культури Луцької міської ради, Волинської ОДА, а також експрес-опитування, проведені

автором в середовищі реальної і потенційної аудиторії, які посилили це дослідження. В роботі використані матеріали керівних органів культурних установ Волині, покликання на які надано в тексті нашого дослідження.

До цього ж (джерельної бази) можна зарахувати й електронні ресурси, які стосуються інформації про проведення заходів, які входять до переліку джерел зі списку літератури.

Проте тематика культурного потенціалу регіону як умови нової парадигми його презентації на сьогодні є малодослідженою, що й визначило нашу зацікавленість.

Метою дипломної роботи є комплексне вивчення культурно-мистецького потенціалу регіону (за матеріалами Волинської області), дослідження теоретичного та практичного аспекту його презентації.

Для здійснення цієї мети визначені такі **завдання**:

- знайти та опрацювати джерельну базу з означеної проблематики, дослідити теоретичне підґрунтя культурного потенціалу регіону;
- провести дослідження структури культурного простору регіону;
- визначити риси особливостей та сегментів регіонального культурного простору, які можна використовувати у практиці соціокультурної діяльності;
- вивчити та оцінити вплив універсальних та регіональних факторів на розвиток, формування та діяльність галузі культури у Волинській області;
- здійснити розвідку із пошуку нового у формах та засобах впливу на культурне середовище, в якому працює Луцький міський будинок культури;
- визначити основні проблеми функціонування культурно-мистецької галузі Волинської області та запропонувати шляхи оптимізації її територіальної організації.

Об'єктом нашого дослідження є культурно-мистецька галузь як суб'єкт регіонального культурного простору.

Предметом – діяльність установ культурно-мистецького профілю з формування культурного потенціалу Волинської області.

Методологічна база дослідження ґрунтується на загальнонаукових методах аналізу, синтезу, порівняння; на структурно-функціональному методі (для вивчення специфіки культуротворчої діяльності в Україні); на системному, логічному та історичному методах (для розуміння тенденцій функціонування та розвитку культурних інституцій). Також нами був використаний метод термінологічного аналізу (для дослідження понятійного апарату галузі); джерелознавчий метод та метод бібліографічної евристики (для аналізу публікацій з теми дослідження), спираючись на які й були отримані ці результати.

Результати, отримані у цьому дослідженні були апробовані на: наукових конференціях різних рівнів, зокрема:

Басюк Д. Культурний потенціал регіону як чинник пошуку нових форм його презентації: XIX Міжнародна науково-практична конференція «Українська і світова культура в умовах глобалізаційних викликів та війни» (м. Рівне, 16–17 листоп. 2023 р.), XX Міжнародна науково-практична конференція «Євроінтеграційні процеси в сучасній Україні: освітній і культурно-мистецький вимір» (м. Рівне, 21–22 листоп. 2024 р.)

За матеріалами магістерської роботи підготовлено до друку та опубліковано наукову статтю:

Басюк Д. Культурний потенціал волинського регіону та пошук нових форм його презентації. *Актуальні питання культурології: альм. наук. т-ва «Афіна» кафедри івент-індустрій, культурології та музеєзнавства*. Вип. 23. Рівне: РДГУ, 2024. С. 43—48.

Наукова новизна дослідження полягає в:

- в аналітичному вивченні досвіду роботи культурних установ та дослідженні їх ролі у сучасних соціокультурних практиках;
- вперше в подібному розрізі презентовано матеріал стосовно соціокультурного розвитку Волині;

- ґрунтовному підході до комплексного аналізу усіх процесів становлення і розвитку культурного простору регіону як умови нової форми його презентації;

- віддзеркаленні особливостей презентації головних форм культурної діяльності в регіональному розрізі;

- дослідженні потенціалу системи установ культури на регіональному рівні в умовах сучасних глобалізаційних процесів;

- репрезентації нових форм позиціонування Луцького МБК у культурній практиці діяльності установ району;

- рекомендаціях, які постали під час розробки означеної тематики для учасників культурного процесу.

Практичне значення цього магістерського дослідження полягає в тому, що результати нашого дослідження можуть запроваджуватись при наступній розробці подібної проблематики; зібрана і подана інформація може враховуватись для покращення роботи регіональних закладів культури як фактора презентації його культурного резерву. Також в освітньому процесі — студентами спеціальності при підготовці до семінарських і практичних занять. Результати дослідження стануть у нагоді в напрямі підвищення кваліфікації працівників культури.

Географічні межі дослідження обіймають територію Волинської області, стосовно адміністративно-територіального поділу України на тепер.

Структура магістерської роботи. Дослідження складається зі Вступу, трьох розділів та підрозділів, висновків до кожного з них та загальних висновків стосовно всього дослідження, Списку використаних джерел та літератури й додатків.

У **вступі** йдеться про значення та зміст обраної теми кваліфікаційної роботи, обґрунтована актуальність, встановлені мета й завдання, предмет і об'єкт, розглянуто методологічну основу дослідження.

Перший розділ роботи присвячений вивченню культурного простору Волині як об'єкта наукового вивчення. Досліджено історіографію та

джерельну основу, на базі чого став можливим науковий пошук і дослідження ролі та місця Волині в культурно-історичному її вимірі.

У другому розділі розглянуті форми презентації регіонального культурного простору з боку клубної, музейної, бібліотечної, історико-архітектурної та іншої діяльності.

У третьому розділі презентовано культурну галузь в програмах органів державної влади. Також досліджені проблеми й тенденції просування регіонального культурного продукту в сучасних умовах.

У висновках підведено загальні підсумки проведеного дослідження та окреслено шляхи подальшої розробки окресленої тематики.

Загальний обсяг магістерського дослідження складає 103 сторінки, з яких основного тексту 84 с.

Список використаної літератури нараховує 90 назв.

Додатки розміщено на С. 96—103.

-

РОЗДІЛ 1

КУЛЬТУРНИЙ ПРОСТІР ВОЛИНІ ЯК ОБ'ЄКТ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1. Волинь в культурно-історичному вимірі: історіографічний аспект питання

Дослідження теоретичних проблем розвитку культурного простору сприяє вивченню цього питання як історико-соціального явища, що складається з багатьох складників, які взаємозалежать один від одного.

Функціонування культурного простору відбувається на різних рівнях: на континентальному, на національному (тобто державному), на регіональному, на локальному, на поселенському, С. І. Задворний характеризує, як життєвий світ цивілізацій, націй, суспільств, соціальних груп, конкретної людини [34, с. 80], зосереджуючи увагу й на відповідних формах його реалізації.

За науковими пошуками С. І. Задворного в межах культурного простору зосереджуються окремі феномени культури: освіта, ЗМІ, кіберкультура, правова культура, екологічна культура, морально-етична, естетична, художня, релігійна культури, субкультури (дитяча, підліткова, молодіжна й різних маргінальних груп), святкова, традиційна, художня, ігрова, масова культура, дозвіллева, етнічна, традиції (духовні, побутові, художні, ігрові, дозвіллеві, сімейні, дитячі, молодіжні), національні культурні спільноти, субкультури, регіональні культури, елітарні культури, контркультури, маскультури, культура духовна і матеріальна, побутова, корпоративна, господарська, поселенські типи культури (міська і сільська) [34, с. 41].

Без сумніву, до визначення поняття *«світовий культурний простір»* відноситься уся культурна спадщина людства, що складає загальнолюдський потенціал. Зважаючи на те, що умовою і характерним фактором існування культури є прояв людської діяльності, існування руху (розвитку) в культурі набуває очевидності. Тому рух, як властива характеристика культури, буде

виглядати ширше під кутом розгляду питання культурного саморуху, що з'являється в якості культурного прогресу, невід'ємного як від соціального, так і науково-технічного прогресу. Культурний прогрес поєднує в собі і розвиток суб'єкта, і історичний розвиток культури загалом. Тому культуру варто вивчати як процес виготовлення, начолі якого постає людина, а виробництво — це, насамперед, дія, рух, розвиток, зауважує Н. А. Іванова-Гергієвська [36].

Отже, культура знаходиться у безперервному русі та розвитку. Період культурної діяльності — це виміри часу: минуле, сьогодення та майбутнє людської культурно-мистецької діяльності, що породжує все багатство культурного надбання. Тобто часовий проміжок у культурі — це тяглий творчий процес, характерний для кожного історичного періоду шабель розвитку, що вбирає можливості відповідно до вимог епохи та можливостей людини відтворювати попередні етапи культури, відзначає І. Вільчинська [26, с. 17].

Часовий проміжок культури є складним поняттям. Він характеризується *часом історичним* — це різні форми буття культури, *часом соціальним* — це гама соціальних ритмів, зумовлених відповідними законами різних процесів у суспільних колективах і період *людського буття, кожен із яких також існує за певними законами*.

У Законі України «Про культуру» (2010 р., Ст. 1) культурний простір пояснюється як галузь, в якій здійснюється культурна діяльність та задовольняються культурні, інформаційні та дозвіллеві потреби суспільства, що включає радіо й телебачення, періодичні й продовжувані друковані видання, книговидавнича діяльність, сфера культурних благ, а також культурно-мистецьке середовище [2].

Матеріальні та духовні культурно-вагомні форми речей і процесів утворюють *соціальний простір*, в якому існує та розвивається людина і крізь призму цього вона усвідомлює решту світобудови. Цей кут розгляду питання на культурний простір і складатиме наш професійний інтерес. Існує *простір*

визначеної національної культури, що поєднує в собі не лише феномени, через які простежується буття нації, але й те самобутнє і неповторне, що створила нація — мова, художньо-чуттєве відображення світу, символи, засоби спілкування і діяльності, норми, тощо), а також і те, що має загальнолюдський діапазон, створено людською спільнотою (виготовлення знарядь праці, найпоширеніші моральні заборони, протиборство добра зі злом, наявність історичних перемін в потребах, дослідження таємниць космосу, пізнання абсолюту тощо).

Крізь призму зазначених культурних форм створюється, зберігається і передається з покоління в покоління інформація про суспільне життя – цінності, знання, норми, втілені у великій кількості форм. У культурному просторі вирізняються суттєві ознаки культури, які характеризують соціальні відносини людей, їх еволюцію в суспільстві. До цього відноситься моральна, політична та правова культура. У таких формах культури зосереджуються соціальні цінності та ідеали, загальні правила поведінки людей.

Сукупність форм продукує галузь культури соціальних відносин, а саме соціальної культури. Ця галузь презентується як єдиний культурний простір, який направлений на «ціннісну» та «регулятивну» складові. Відомо, що в культурі соціуму неможливо обійтися без умінь та знань. Проте знання тут постають як основа для окреслення принципів та норм соціальної людської поведінки. Цінності, ідеали та норми, — це основа соціальної поведінки, акцентує Б. В. Попов [64, с. 40].

Оскільки культура — це лише частина суспільного життя, то культурний простір — це галузь, яка охоплює багатовимірний простір соціального буття. Такий простір, зазначає М. Б. Лелик, містить в собі – знання, цінності, баланси. А їм, у свою чергу, відповідають три складові: когнітивна, ціннісна, балансуєча [48].

Досліджуючи проблеми культури та її складову, а саме культурний простір, вчені різного профілю намагались знайти відповіді на головні питання, це і культурологи, і психологи, й історики, економісти, і політологи, і

соціологи та ін. Поміж українських дослідників теоретичної складової у галузі культури варто згадати: В. Брюховецького, О. Бодрука, Ю. Богуцького, В. Борисенка, Я. Бондаренка, В. Вашкевича, М. Жулинського, Л. Губерського, Т. Злобіну, В. Карлову, Я. Калакуру, М. Карповця, Т. Кононенка, П. Кононенка, В. Крисаченка, С. Кобацьку, О. Лановенка, М. Недюха, М. Поповича, О. Литвиненка, М. Розумного, В. Тузова, В. Ятченка, М. Рябчука, та багатьох інших дослідників. Саме на їх концепціях побудована теоретична частина цієї дипломної роботи.

Історико-культурна спадщина малих міст України вивчалась іншою групою фахівців: В. Стафійчук, О. Любіцева, Є. Панкова, ін. Предмет їх наукового пошуку — питання привабливості для туристів малих міст України. Державна програма українського уряду «Малі міста – великі враження» і була спрямована на такі невеликі локації.

Культурний ландшафт, як частину культурного простору, вивчають О. Лановенко, М. Кулешова, Ю. Веденін та ін. Ґрунтовними у розрізі дослідження культурного простору є наукові публікації та дисертації О. Степанової (Доманської), О. Копієвської, які докладно аналізують напрацювання попередніх дослідників та наводять власне розуміння розвитку та функціонування культурного простору.

Тематику формування та функціонування культурного простору у своїх наукових пошуках поширюють С. Виткалов, В. Виткалов, В. Дудник, І. Костиря, Т. Долбенко, Л. Орендачук-Салєєва, Т. Лугуценко, А. Філіна, О. Кравченко, К. Недря, І. Мухіна, М. Собуцький, О. Олійник, О. Троїцька, Н. Цимбалюк, В. Чорна, Л. Шевченко, М. Черниш, О. Яковлев та інші. Наукові розвідки цих дослідників спрямовані скурпульозне вивчення конкретних локацій, нових формах соціокультурного руху, носіїв регіональної інформації, які зосереджені сьогодні в регіоні і створюють його культурне надбання.

Зважаючи на все вищезазначене, варто зауважити, що у представленому дослідженні зосереджено увагу на розвитку історико-культурного потенціалу регіону та Волині зокрема, як фактору нових форм його презентації. Варто

звернутись до історичних передумов розбудови та розвитку культурно-мистецької складової Волинського краю.

Розвиток культурної галузі на Волині, як і інших західних областей України був не завжди простим. Тодішні республіканські та регіональні партійні органи прийняли десятки документів, які торкалися питань культури. Однією з перших була постанова РНК від 19 грудня 1939 р. «Про організацію театрів, музичних колективів, будинків народної творчості і театральномузичних закладів у Дрогобицькій, Львівській, Волинській, Ровенській, Станіславській і Тернопільській областях,» за якою Волинський облвиконком прийняв рішення створити у Луцьку дитячу музичну школу та вечірню музичну школу для дорослих, державний український драматичний театр, філармонію з українською хоровою капелюю, обласний будинок народної творчості. На Волині до німецької окупації діяла 31 бібліотека, 32 районні клуби, 507 сільських клубів, 8 будинків культури, театр, 31 кіноустановка. Але, на жаль, гітлерівська окупація знищила перші паростки культури. Були повністю зруйновані 89 та частково 19 клубів, знищені сотні бібліотек, спалене приміщення педінституту, частково знищений Луцький краєзнавчий музей, пошкоджені цінні експонати музею, багато інших осередків культури. Тому серед основних завдань повоєнних років було у найкоротший термін відновити діяльність культурних установ та забезпечити подальше піднесення духовного життя населення. Постановою № 410 Волинського облвиконкому 10 червня 1940 р. Було створено обласний краєзнавчий музей в м. Луцьку, міський історичний музей у Володимирі-Волинському, обласні бібліотеки для дорослих і дітей. Публічні бібліотеки з відділами дитячої літератури відкрито в кожному районному центрі [69].

Проте в галузі культури держава прагнула все підпорядкувати стратегічним завданням партії і уряду, а це передбачало – активізацію ідеологічної роботи серед населення, виховання його в напрямку комуністичної моралі й соціалістичного способу життя. Тобто українська культура, визволившись від фашизму, потрапила під контроль радянського

режиму, який втілювався через органи державної влади: цензурні комітети, силові структури і суцільний ідеологічний контроль над усім, що стосувалось духовного життя.

У післявоєнні роки активізувалась діяльність творчих самодіяльних колективів та окремих аматорів. Цьому сприяло щорічна організація та проведення районних й обласного оглядів художньої самодіяльності. Відомо, що обласна газета у 1946 р. повідомляла про проведення в Луцьку конкурсу художньої самодіяльності, в якому брали участь 1007 осіб проти 650 у 1945 р. [69].

Місцем створення творчого осередку народного мистецтва став Торчинський будинок культури. У 1948 р. закінчилось зведення його дерев'яного приміщення на 250 місць. У 1951 р. художнім керівником цього БК став Анатолій Шапов. Йому належить ідея створення колективу, який з часом виріс в ансамбль пісні і танцю «Колос». Сьогодні далеко за межами України цей колектив відомий у країнах Європи, Азії й Африки.

У повоєнні роки не зважаючи за зовнішню видимість підтримки української культури відбувалось постійне спростереження за тими, хто справді боровся за її відродження. До піснярів допитливо придивлялися ті, хто був при владі, аби вони не вийшли за ідеологічні межі. Влада володіла різноманітними засобами тиску і контролю над людьми.

Широко поширювались на той час масові кампанії пропагандистсько-ідеологічного змісту. До прикладу, 14 вересня 1952 р. торчинська районна газета розмістила повідомлення, що в усіх клубах та бібліотеках обговорили і прийняли до виконання статтю тодішньої головної союзної газети «Правда» під назвою «Проти ідеологічних перекирвань в літературі». Практично — це була заборона на висловлення будь-якої думки вголос, яка не співпадала з офіційною лінією. В тоталітарній системі влада намагалась тримати митців, зрештою, саму душу народу за віжжі. Але прагнення волинян відродити і зберегти українську народну творчість перемагали усі перешкоди її противників.

До центрів культурного й духовного життя повоєнного періоду належать і бібліотеки. Їх працівники залучали до своїх фондів широкі прошарки населення, наперед, вчителів, лікарів, культурних працівників, забезпечуючи книгами кожную родину. У квітні 1944 р. відновила роботу Волинська обласна бібліотека для дорослих. Число відвідувачів та книжковий фонд цієї бібліотеки поступово зростали і на кінець 1953 р. тут налічувалося 6675 читачів, а на абонементі – 3714, в читальному залі – 2399, в пересувних бібліотеках – 562 чоловік. Книг основного фонду налічувалось 163717 одиниць. Структура закладу передбачала міжбібліотечний та заочний абонементи, а також абонемент, що відав пересувними бібліотеками, читальна зала, відділ комплектування та обробки книг, методичний відділ. В зазначений період у бібліотеці працювало 14 чоловік, з них 9 — бібліотечних і 5 — технічних працівників.

Дітей області обслуговувала Волинська обласна бібліотека для дітей і юнацтва, створена в січні 1947 р. Станом на 1953 р. тут працювало 10 осіб, з яких 7 — спеціалісти. Книжковий фонд налічував 55634 примірників книг, з них українською мовою — 20324, російською — 34958 (українських книг було значно менше). Умови, в яких були змушені працювати, були вкрай важкими: бібліотека розміщувалася у трьох приміщеннях, книги не були розміщені по стелажах, а лежали на підлозі. У звітних документах йшла мова про неможливі умови подальшої роботи. Але, незважаючи на труднощі, бібліотека провела 78 читацьких конференцій проти, 115 колективних обговорень, 74 літературних вечори і 151 дитячий ранок [69].

У Луцьку в 1945 р. організовано обласну медичну бібліотеку. В той час її читачами були лише 78 осіб, а книжковий фонд складав біля 2000 примірників. З часом бібліотека перетворилася на організаційно-методичний та інформаційний центр, який обслуговував усі медичні бібліотеки та лікувальні установи Волині.

Окрім зазначених бібліотек обласного центру, розгортається їх мережа і по районах. У 1944 р. діяло 12 районних бібліотек для дорослих, а бібліотек для

дітей, сільських жителів не існувало зовсім. Але в 1951 р. кожен райцентр вже мав свою бібліотеку, всього їх було 30 по області, 12 районів мали бібліотеки для дітей. Крім того, діяли 220 сільських бібліотек та 702 колгоспні бібліотеки. Гірша ситуація склалася із міськими і районними бібліотеками для дітей, таких на кінець 1951 р. було відповідно 3 і 12 [69].

З поновленням бібліотечної мережі для бібліотек західних областей станом на 1 січня 1945 р. було надіслано з Держлітфонду Наркомату РРФСР 338500 книг, із Наркомосу УРСР – 15850 книг. Крім того, згідно з рішенням ЦК КП(б)У у бібліотеках східних областей відбувався збір літератури для бібліотек західних областей. На 5 лютого 1945 р. зібрано і готувалося до відправлення більше 200 тис. примірників [69].

Велика кількість літератури, що надходила у Волинську область мала покращити динаміку розвитку бібліотечної галузі. Проте ці заходи перестежували ще й іншу мету — влада прагнула влити у книжкові фонди західного регіону щонайбільше літератури політичного змісту (твори Леніна, Сталіна, класиків марксизму-ленінізму), яка була досить важливим засобом радянської і так званого «піднесення свідомості народу». Одночасно із завезенням цієї політично необхідної літератури, відбувалось вилучення «політично шкідливої» та «націоналістичної» літератури. До переліку шкідливих потрапляли книги, в яких йшлося про українське питання, про любов до народу, історію України та ін. Немалу роль у післявоєнний період належала засобам масової інформації – пресі, радіо, кіно. З 1940 р. у Волинській області почали виходити обласні газети «Радянська Волинь», «Молодий ленінець», а також районні та міські газети. Станом на грудень 1950 р. «Радянська Волинь» виходила тиражем 30 тис. примірників. Крім того, в області виходило 2 рази на тиждень 30 районних газет загальним тиражем 54 тис. примірників. Вибіркове дослідження вищезазначених джерел дає підстави стверджувати, що волинська преса, як і загальносоюзна загалом, у 40-50 рр. ХХ століття не містила в собі культурно-просвітницької цінності, а була

швидше фактором ідеологічного впливу на маси. Всі видання за змістом були подібні один до одного.

Значна роль відводилася й кінообслуговуванню населення. Обласна газета у листопаді 1944 р повідомляла про відновлення роботи 7 кінотеатрів. Одним з найкращих, був міський кінотеатр «Батьківщина» (Луцьк), який за рік представив до перегляду 66 кінокартин, щодня його відвідувало понад тисячу глядачів. Враховуючи те, що основна частина волинян були сільськими жителями, велика увага приділялась розвитку кіномережі у сільській місцевості. Якщо на січень 1951 р. тут нараховувалося 9 стаціонарних і 157 пересувних кіноустановок, то на січень 1954 р. їх стало відповідно 38. Загалом по області кількість кіноустановок зросла з 14 у 1945 р. до 245 у 1953 р. Фільмовий фонд контори кінопрокату у вказані роки змінився з 140 до 1541 фільму. Зросла і кількість відвідувачів з 826 до 4428 чоловік [69].

Нестача фахівців у галузі культурі вирішувалася через Кам'янець-Подільський технікум підготовки культосвітніх працівників. У 1953 р. прибуло 16 чол. для роботи у бібліотечних відділах і 4 чол. у клубних. Місцеві культосвітні кадри готував Ківерцівський технікум, який відкрився у 1952 р. і випускав завідуючих сільськими клубами, методистів районних будинків культури, бібліотекарів .

Волинський край має живописну та багату природу, що спонукає громадян відвідувати мальовничі місця відпочинку, рекреаційні зони. Найвідомішим для відвідувачів області є Шацький природний національний парк, створений у 1983 р., площею 328 тис. га, у межах якого нараховується понад 20 озер (серед них — Люцимер, Чорне, та ін.). У озерах м. Шацька водиться понад 30 різновидів риби. У глухих закутках вікових лісових насаджень гніздяться рідкісні чорні лелеки, сірі журавлі. Тут мешкають дикі кабани, олені, лисиці, лосі, косулі, зайці та інші. Відтак, природа Волинської області має унікальні умови для відпочинку та оздоровлення.

На березі озера Світязь у 1968 р. побудовано туристичну базу–пансіонат «Шацькі озера», який розрахований на 600 місць, а на базі озера Пісочне

створено санаторій «Лісова пісня». Житлові корпуси розміщені в оточенні розкішного соснового бору. Відпочивальники, крім оздоровлення, можуть займатися риболовлюю і «тихим полюванням» — збирати білі гриби, лисички, боровики, ін. Можна поласувати ягодами, зокрема, чорницями, ожиною, журавлиною та ін.

Відвідувачам Волинської області пропонуються об'єкти культурної спадщини регіону — історико-культурний заповідник «Старе місто» у Луцьку, пам'ятники архітектури у Володимирі-Волинському, монастир у с. Зимне, літературно-меморіальний музей Лесі Українки у с. Колодяжне, ін.

Розповсюджувачами та передавачами культурних цінностей у будь-якому культурному просторі є громадськість та мережа соціальних інститутів. Серед них: культурні та дозвілєві установи (*клубні заклади, центри дозвілля, парки*), мистецькі установи (*культурно-мистецькі центри, філармонії, театри, продюсерські агенції, кіностудії, концертні організації, кінотеатри, професійні мистецькі колективи, цирку,*), освітні установи (*коледжі культури і мистецтва, ЗОШ, училища, музичні школи, школи мистецтв, школи естетичного виховання, художні студії*), установи позашкільної роботи (*центри технічної творчості, палаци і будинки школярів, юних натуралістів*), засоби масової інформації (*преса, телебачення, радіо*), громадські та культурно-просвітні організації, товариства, кіно-, відео прокатні заклади, архіви, музеї, видавництва, заповідники, салони, художні галереї (виставки), бібліотеки, дизайнерські, рекламні, реставраційні, архітектурні центри і майстерні), світова мережа Інтернет.

Отже, культурний простір є унікальним явищем культури, що складається в ході історичного розвитку декількох поколінь, вбирає в себе національні, регіональні та місцеві ознаки. З розрізі цивілізаційного розвитку у формуванні культурного простору суттєву роль відіграють соціальні установи, які доповнюють систему життєдіяльності населення культуротворчими видами, долучають громадян до споживання та творення цінностей культури. Культурний простір виступає предметом постійних наукових пошуків дослідників з різних галузей сучасної української науки. І

лише таке поєднання зможе забезпечити країні ефективне функціонування у просторі сучасного розвитку культури.

Загалом Волинь багата на рекреаційні ресурси, а туристична діяльність у майбутньому може збагатити регіон і сприяти його забезпеченню комплексного розвитку із одночасним соціально-економічним розвитком.

1.2. Загальна характеристика культурної інфраструктури Волинського краю

Практична діяльність культурно-мистецької галузі, за С. І. Задворним, регіону [34] здійснюється в межах регіонального геокультурного діапазону, під яким тлумачиться змінювана система складових духовної і матеріальної культури, збалансованої через культурогенез регіону, продуктом якої є культурний ландшафт і геокультурні типи та установки місцевих мешканців. Якщо говорити про вищий прошарок організації просторового мистецтва та культури, то науковці виділяють національний, цивілізаційний, макрорегіональний, світовий геокультурні простори. За науковими пошуками С. І. Задворного [34, с. 25-26], культурно-мистецьку галузь з точки зору її економічного пояснення можна трактувати у двох аспектах: 1) заняття, спрямоване на створення певного твору мистецтва – картин, музики, вистав, фільмів тощо, який може бути в якості товару для широких верств населення; 2) вплив творів і засобів культури та мистецтва на моральний і духовний стан людини, на продукування у нього позитивного відношення до навколишнього світу, зваженої і толерантної поведінки в суспільстві загалом і в процесі господарської діяльності, зокрема. Водночас дійсний вплив творів культури і мистецтва на матеріальне виробництво виявляється у формуванні людського капіталу, який має в собі вроджені здібності і талант, набуту освіту, кваліфікацію, духовний і моральний образ людини. І це стало найважливішим елементом у розгляді нашого наукового пошуку.

У нашому науковому дослідженні галузь культури і мистецтва регіону являє собою мережу взаємопов'язаних між собою установ, організацій і

підприємств різних форм власності, їм підпорядкованих структурних підрозділів, творчих спілок та громадських організацій, художніх колективів, окремих митців, які діють у відповідному регіональному просторі, у цьому випадку, Волинській області, та задіяні у збереженні, розповсюдженні, виробництві, організації споживання товарів і послуг культурного, інформаційного та художнього та декоративного призначення. і в цих межах будемо намагатимемося вести пошук стосовно розробки основних питань.

Структура культурно-мистецької галузі

Рис. 1.2. Схеми структури культурно-мистецької галузі (розроблено на основі джерела [34]).

Сучасне тлумачення терміна «культурно-мистецька галузь» є найбільш актуальним і вдалим, оскільки відповідає новітнім парадигмам розвитку суспільства. Культура та мистецтво несуть на собі конкретні функції і виступають певним лакмусом для суспільних перетворень, впливаючи на систему соціокультурного обслуговування громадян.

Розглядаючи міста Волині в історичній ретроспективі, які характеризують культурну інфраструктуру Волинського краю, варто згадати про місто Володимир-Волинський з його унікальними пам'ятками, яке знайомить з містом Київської Русі, Луцьк знайомить з середньовічним містом, Ковель — з містом нового часу (друга половина XIX — початок XX століття). Всередині цієї локації утворюється ще одна тема, яка знайомить з меморіальними садибами Волині — це с. Колодяжне, м. Устилуг, с. Затурці. Садиба Косачів у с. Колодяжне доповнюється за рахунок маршруту до музею Ігоря Стравинського в Устилузі і садиби В'ячеслава Липинського у Затурцях, де планують створити музей.

В історії культури України валиве місце займають регіонально-обласні культурні центри. Часто вихідці з обласних культурних центрів у культурі столиць займають значне місце. Щодо Волині — це імена не лише родини Косачів, Стравинського, Липинських, а й Андрія Курбського (Ковель, Миляновичі), Андрія Белого (Луцьк, Боголюби), Габріелі Запольської (Підгайці, Прилуцьке), Юзефа-Ігнація Крашевського (Городок), Єви Фелінської (Воютин), Агатангела Кримського (Володимир-Волинський) [69]. У неспокійні часи XX століття, під час військових подій I Світової війни, на Волині перебували літератори із світовою славою — Ісаак Бабель (Ковель), Олексій Толстой (Володимир-Волинський), Генріх Бьоль (Ковель), Ярослав Гашек (Луцьк).

Культурний простір Волинської області включає до свого складу такі інституції, установи мистецтва і культури як:

Заклади культури міста Луцька

1. Палац культури міста Луцька

2. Центр культури «Княгининок»
3. Луцька художня школа
4. Луцька музична школа 1, 2, 3
5. Центральна бібліотечна система
6. Музей історії сільського господарства Волині

Заклади культури обласного підпорядкування:

1. Заповідник «Старий Луцьк»

Бібліотеки:

1. Волинська обласна наукова бібліотека імені Олени Пчілки
2. Волинська обласна бібліотека для юнацтва
3. Волинська обласна бібліотека для дітей

Музеї:

1. Волинський краєзнавчий музей
2. Музей книги
3. Музей волинської ікони
4. Музей дзвонів
5. Музей цегли у Луцькому замку
6. Музей-аптека
7. Волинський регіональний музей українського війська та військової техніки
8. Художній музей
9. Музей Луцького братства

Театри:

1. Волинський обласний академічний музично-драматичний театр імені Т. Г. Шевченка
2. Волинський обласний театр ляльок
3. Волинська обласна філармонія

Загалом, на початок 2023 року у Волинській області діє розгалужена мережа закладів культури і мистецтва [85]. Це, зокрема:

- 675 клубних закладів (Палаци культури, народні дома «Просвіта», культурно-мистецькі центри, клуби і будинки культури);
- 550 бібліотек;
- 37 мистецьких шкіл (27 музичних, 3 художніх, 7 шкіл мистецтв) та 11 їх сільських філіалів. Крім цього, функціонує 61 сільських класів навчання гри на різних інструментах. Контингент учнів складає 6816 дітей;
- 17 комунальних музеїв та 84 громадських музейних закладів, в т.ч. 6 народних.

Вивчаючи культуру та мистецтво як сферу суспільного надбання, варто відзначити, що вона багатогранна. Через те, що процес створення культурних послуг для задоволення художніх або творчо-креативних потреб громади є непростим. З цим пов'язані деякі труднощі, які виникають в процесі віднесення суб'єктів господарювання до культурно-мистецької галузі. Це відбувається на підставі зближення їх функціональної сутності, насамперед надання послуг культурного, художнього та інформаційного призначення. Першочерговими структурними підрозділами — суб'єктами культурно-мистецької діяльності — є підприємства, установи, організації, освітні заклади, творчі колективи та окремі митці. Поєднання у підгалузях структурних елементів відбувається з допомоги таких класифікаційних рис:

- призначення і характер культурної продукції або послуги;
- технологія створення культурних послуг;
- використання однорідних ресурсів у виробництві культурних послуг ;
- існування внутрігалузевих зв'язків;
- один орган управління.

Підгалузі, як правило, створюють структурне «ядро» — внутрішню систему, яка поєднує усі аспекти, що сконцентровані на виробництві культурних послуг. Крім того, до зовнішньої структури входять допоміжні види економічної діяльності, які гарантують неперервне професійне функціонування культурно-мистецької галузі.

Основними напрямками використання потенціалу територіальної ідентичності населення Волинської області в культурній, мистецькій та економічній цілях є такі: залучення нових форм представлення природних та історико-культурних властивостей місцевих локацій в жанрах і видах сучасного мистецтва; організація та допомога творчим (художнім) колективам та окремим митцям, які є носіями та поширювачами місцевої автентичної культури; використання потенціалу та символічних ресурсів географічних районів; введення в дію цільової державної регіональної програми сприяння розвитку аматорського мистецтва, арт-туризму; народних художніх промислів, проведення детального наукового дослідження з вивчення всіх аспектів впливу національної ідентичності на культурно-мистецьку галузь певної території.

Сьогодні особливо актуальними проблемами територіальної ідентифікації населення Волинської області є складна демографічна ситуація, у зв'язку з подіями повномасштабної війни росії проти України, відновлення національної пам'яті, збереження історико-культурної спадщини, дослідження і «відродження» географічних ресурсів територіальних локацій.

Висновки до розділу 1

Культура і мистецтво, як галузь суспільного надбання, вимагає особливого фахового підходу в управлінні нею. Домінування держави полягає у можливості формування соціокультурного розвитку галузі. Водночас залишається потреба розумного поєднання у межах державної культурної політики двох аспектів: 1) впровадження пріоритетів та головної думки в напрямі розвитку національної культури; 2) всіляке сприяння свободи креативного мислення та задоволення естетичних потреб. Разом з цим фундаментальною метою в діяльності органів управління є діяльність із збереження і популяризації народної творчості, втілення в життя й підтримки культурно-мистецьких проєктів, розбудови потрібної культурно-мистецької інфраструктури тощо.

Властивою рисою організаційно-управлінської структури є присутність об'єкта і суб'єкта управління. Об'єктом є держава, діяльність якої пролягає через уповноважені органи виконавчої влади, територіальні громади та органи місцевого самоврядування; установи, організації, підприємства, наділені владними повноваженнями. Головними функціями управління є регіональне прогнозування, програмування, проектування та планування.

Більш вузькою формою управління постає менеджмент культурно-мистецької галузі, що складає процес планування, організації, мотивації, контролю та координації, націлений на досягнення мети у соціокультурній діяльності за допомогою спеціально підготовлених фахівців.

Культурно-мистецька галузь як одна з підсистем в наданні послуг населенню є невід'ємною частиною територіальних утворень — геоетнокультурних локацій. Складовими, за С. І. Задворним є: «1) носії культури – населення території із його менталітетом, культурними традиціями (релігійними, національними, регіональними відмінностями в рамках одного етносу); 2) сукупність діячів культури, кадри закладів культури; 3) матеріальні об'єкти соціально-культурної інфраструктури – видовищні заклади, музеї, бібліотеки тощо; 4) речові елементи культурного середовища, які знаходяться поза інфраструктурою [34, с. 34]. Водночас — це особливості планування забудівель, житлової інфраструктури, пам'яток архітектури, природні ландшафти, а також одяг, інтер'єр житлових приміщень, домашній побут.

Практична діяльність регіональної культурно-мистецької галузі відбувається в межах геокультурного простору регіону – системи сталих культурних традицій конкретної території. Фундаментом для формування, видозмін і розвитку культурно-мистецької галузі є територіальна спільнота людей із характерними їй кількісними та якісними рисами, ступенем суспільно-історичного поступу, внутрішніми геопросторовими показниками, естетичними потребами людей.

Як це втілюватиметься у конкретній регіональній культурній практиці і буде досліджено у наступному розділі.

РОЗДІЛ 2

КУЛЬТУРНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ТА ФОРМИ ПРЕЗЕНТАЦІЇ ВОЛИНСЬКОГО КРАЮ

2.1. Організація та впровадження PR-технологій в культурну галузь регіону

Естетичні та дозвіллеві потреби громад задовільняють найбільш поширені та доступні заклади культури клубного типу (ЗККТ) державної форми власності. Згідно з «Положенням про клубний заклад», клубна установа – це будинок культури, клуб, палац, народний дім, молодіжний центр, культурно-дозвіллевий комплекс, будинок мистецтв, будинок фольклору, будинок народної творчості, інший заклад системи Міністерства культури і туризму України, діяльність якого спрямована на створення, розповсюдження та популяризацію культурних надбань [5].

Розширюючи межі цієї класифікації, можна сказати й так. Виходячи з місцевих умов та місцевих спроможностей, а також з урахуванням інтересів та побажань населення, клубні заклади мають різновиди. Фундаментальними функціями клубних закладів узвичаєно є творча, виховна, пізнавальна, розважальна, методична. Не зважаючи на те, що вони між собою пав'язані та можна сперечатися про їх існування, в основному вони відображають і сучасну культурну практику.

Завдання, які покладаються на клубні заклади:

- задоволення культурно-дозвіллевих потреб населення;
- розвиток всіляких видів та жанрів самодіяльної народної творчості, аматорського мистецтва, народних художніх промислів;
- утворення та організація діяльності клубних формувань (гуртків, студій, творчих колективів, любительських об'єднань, клубів за інтересами);
- аналіз культурних запитів та розкриття творчих здібностей і обдарувань неоднакових за віком груп населення;

- стимулювання та підтримка соціально важливих культурних ініціатив;
- впровадження нових форм культурного обслуговування населення [3, с. 3–4].

Для розвитку культурної інфраструктури регіону важливе значення має клубна мережа — сукупність установ клубного типу, що утворились та функціонують на тій чи іншій території, спираючись на культурні запити населення [3, с. 9].

Багатофункціональна складова клубів є результатом їх довголітньої історії, що допомогло у формуванні їх соціальної моделі, організаційної системи, соціальної моделі, напрямків, функцій, принципів, методів і форм діяльності. Система клубних в Україні функціонує за відомчими та адміністративно-територіальними принципами. На сьогодні її утворюють такі типи і види:

- палаци культури (державні, міські, районні, відомчі);
- центри культури і дозвілля (молодіжні культурно-дозвіллеві центри, центри народної творчості, центри естетичного виховання дітей і молоді, культури і мистецтв, національних культур);
- будинки культури (районні, міські, селищні, сільські, відомчі);
- спеціалізовані будинки (вчених, художників, письменників, вчителів, офіцерів);
- клуби (сільські, військових частин, підприємств, організацій, спілок, навчальних закладів);
- народні доми [5].

Варто також зауважити, що за результатами наукових досліджень О. Л. Поліщук, рівень насиченості регіонів України культурно-мистецькими закладами загалом погіршився, за винятком Хмельницької, Вінницької, Кіровоградської Івано-Франківської областей [62, с. 102]. При цьому враховувались зняті з реєстрації заклади культури, які були в аварійному стані чи налічувались в тих регіонах, де фактично не було кому їх відвідувати. Ця статистика зафіксувала реальний стан збереженості клубної мережі. І така

обстановка відбувається в усіх областях чи регіонах України. Адже клубна мережа була типовою для кожної з областей України, бо сформувалася за радянської доби. Вищезазначене необхідно враховувати, здійснюючи розгляд обраного регіону.

Виділення коштів, утримання, поточні та капітальні ремонти міських, районних та сільських клубних установ Волинської області, а також закупівля техніки, яка необхідна для нормальної роботи, здійснювались за рахунок бюджетних програм, благодійної та спонсорської допомоги, а також за рахунок грошей зі спеціального фонду.

Впродовж останніх десяти років робота клубних закладів Волині була направлена на розвиток PR-технологій в клубах та музейній мережі: на поширення національної культури, духовно-творчих ресурсів населення, становлення культурно-дозвіллевих комплексів, запровадження інноваційних технологій в дозвіллеву діяльність.

Важливу роль у формуванні культурного простору регіону відіграє Волинський обласний науково-методичний центр культури. Він координує організаційну, методичну, інформаційно-просвітню, художньо-масову, аматорську та розважальну діяльність клубів, розвиток та збереження традиційної культури, а також застосування інноваційних форм в дозвіллевій діяльності. За рахунок цього, як відзначає С. Садовенко, обласні центри культури займають активну позицію у культурних процесах регіону [68, с. 33]. Проте варто наголосити, що такі центри іноді дублюють обласні управління культури, а нестача у фінансуванні та слабкість налагодженої системи підвищення кваліфікації фахівців, робить їх малофактивними в теперішній методичній практиці. Слід сказати, що для сільської клубної мережі вони є досить потрібними, так як організація фестивального руху, організація і проведення різноманітних оглядів народних майстрів чи митців декоративно-ужиткового мистецтва, вони тримають цю мережу у більш-менш ефективному стані до кращих часів.

З метою реалізації цієї роботи Волинський обласний науково-методичний центр культури велику увагу приділяє підвищенню кваліфікації працівників клубних закладів сільської місцевості. Для цього проводяться методичні семінари, лекційні заняття, «круглі столи», консультації, творчі лабораторії, ділові ігри, «відкриті репетиції» та виступи аматорських колективів, майстер-класи, виїзні творчі сесії в районах (з наданням методичної та практичної допомоги на місцях). Активна організаційна і творча робота центру знайшла визнання в якості виступів художніх колективів на сцені Національного Палацу мистецтв «Україна» в рамках творчих звітів областей, а також в показі досягнень аматорів Волинської області у галузі художньої творчості та декоративно-ужиткового мистецтва у проекті «Нові імена України».

Як стверджують культурологи С. Садовенко та О. Гриценко, процеси перетворення варто розуміти як поєднання традиційного та інноваційного, пошук і впровадження ефективних засобів технології, методів та форм культурно-дозвіллевого обслуговування різних категорій населення [68]. Діяльність клубних закладів Волинської області на практиці підтверджує той факт, що вони є складовими регіонального соціально-культурного, мистецького та громадського життя та реалізують конституційні права громадян на змістовну культуротворчість й дозвілля.

До прикладу їх практичного втілення стало утворення в районах художньо-масових форм дозвілля, які приурочені до визначних історичних та культурних подій і дат регіону, побудовані на основі народного календаря. А саме:

Палац культури міста Луцька є центром культурно-масової та культурно-освітньої роботи міста Луцька (Волинської області). Саме тут юні і дорослі лучани проводять своє дозвілля: у колективах, клубах, приводячи своїх дітей чи онуків на заняття, а також відвідуючи заходи, основою яких є творчі виступи вихованців чи членів любительських об'єднань. Події, що відбуваються в країні — це повномаштабне вторгнення росії в Україну та війна змусили перевести більшу частину роботи будинку культури в

«онлайн», як зрештою, і в усій країні. Таким чином керівникам колективів довелось освоїти новітню методику роботи у нових системах та застосунках: «Google meet», «Zoom», Skype. Це стало деяким викликом, як для викладачів, так і для вихованців, але й разом з тим своєрідним досвідом для усіх учасників культурно-освітнього процесу. Розуміємо, що діяльність колективів не припинялася і не припиниться ні за яких обставин. Колективи тішили глядачів виступами зі сторінок соціальних мереж, а тому освоїли знання і навички з основ відео справи, знімаючи та монтуючи сюжети та відео-виступи. В таких умовах керівники в більшій мірі сконцентрувалися на індивідуальній роботі та роботі у малочисельних групах, що дозволило покращити рівень підготовки учасників. Це змогло знайти відображення у значній кількості перемог в Онлайн та Офлайн конкурсів.

У 2024 році *Палац культури міста Луцька* представляли 16 колективів різних напрямів і жанрів підготовки, серед них [86]: Вісім колективів мають звання «народний» / «зразковий»: Народний аматорський ансамбль народної музики «Волиняночка», Народна аматорська хорова капела «Посвіт», зразковий ансамбль народного танцю «Волиняночка», Народний аматорський ансамбль бального танцю «Юність», Народний аматорський ансамбль танцю «Волинянка», Народний аматорський духовий оркестр, Народний аматорський оркестр народних інструментів «Волинянка», Народний аматорський чоловічий хор ветеранів війни та праці «Подвиг».

Аналізуючи звіти роботи *Палацу культури міста Луцька* за 2023, 2024 роки [85], потрібно зауважити — активну участь у творчих заходах Палацу культури та житті громади беруть: Народна аматорська хорова капела «Злагода» (керівник Євген Пахомович Шаюк); Народна аматорська хорова капела «Дзвони Холмщини» (керівник Мирослава Олександрівна Новакович); Колектив «Джерела Волині» (керівник Галина Адамівна Цимбалюк); Гурт «Чорна черешні» (керівник Юрій Миколайович Поліщук); фольклорний гурт «Волиняни» (керівник Тетяна Цимбалюк) [див. дод. 1].

Творчі колективи працюють над удосконаленням рівня виконавської майстерності, оновленням репертуару, пошуку сучасних та актуальних методик роботи.

Місто Луцьк та безпосередньо *Палац культури міста Луцька* здійснює системну роботу з активної та пристойної участі в Програмі Ради Європи «Інтеркультурні міста». Головним керуючим документом була Програма розвитку культури у місті Луцьку на 2018 — 2020 роки, що передбачала також фінансову підтримку заходів участі міста в Програмі Ради Європи «Інтеркультурні міста». Крім цього, сьогодні в плануванні та виконанні культурних заходів учасників творчих колективів Палацу культури міста Луцька також використовується Стратегія розвитку міста Луцька до 2030 року. В рамках Стратегічної цілі «Відкритість міста, підтримка та розвиток місцевого бізнесу» та Оперативної цілі «Розвиток міжнародної культурної співпраці та підвищення інтеркультурної приязності міста» передбачено реалізацію завдання «Підвищення інтеркультурної приязності міста шляхом активної участі у реалізації заходів в рамках Програми Ради Європи «Інтеркультурні міста», головним виконавцем якого визначено департамент культури Луцької міської ради.

Луцьк – одне з найкращих туристичних міст в Україні. Місто вибороло перемогу у номінації «Кращі середні міста України» та отримало відповідну нагороду від комітету Верховної Ради України з питань сім'ї, молодіжної політики, спорту і туризму «За розвиток туристичної індустрії».

Луцьк посідає друге місце у рейтингу найкомфортніших міст України та 10-е місце в рейтингу інвестиційної привабливості в Україні. Протягом останніх років (до початку повномасштабного вторгнення росії в Україну) в місті було проведено низку заходів у рамках Програми Ради Європи «Інтеркультурні міста». 28—30 червня 2021 року забезпечено організацію та проведення робочої зустрічі координаторів Української мережі інтеркультурних міст у м. Луцьку. У заході взяли участь: експерт Ради Європи, координатор Мережі Ксенія Хованова–Рубікондо; місцеві координатори

Мережі з Луцька, Павлограда, Сум та Вінниці. У межах зустрічі обговорюватися питання щодо діяльності Мережі у 2022 році, план роботи на 2022 рік та перспективи розробки Інтеркультурної стратегії міста. Переважна частина витрат для проведення заходу покривалася за рахунок коштів Ради Європи шляхом реалізації спільного грантового проекту. Сума отриманого гранту склала 1228, 46 євро [86].

22—25 серпня 2021 року у Луцьку відбувся 15-ий міжнародний фестиваль «Поліське літо з фольклором». Фестиваль відбувається раз на два роки у межах CIOFF (Міжнародна рада організацій фольклорних фестивалів і традиційних мистецтв). У заході взяли колективи з шести іноземних держав: Індії, Єгипту, Мексики, Туреччини, Литви та Італії.

З 13 по 28 вересня представник Будинку культури міста Луцька перебував у місті Люблін (Республіка Польща) і взяв участь у проекті «Інтеркультура – міжнародне волонтерство для міської культури», що є частиною Європейської волонтерської служби, запровадженої в рамках програми ЄС «Erasmus+».

В межах цього проекту закінчив проходження двотижневого курсу вивчення польської мови, пройшов дводенний тренінг із проектного менеджменту у сфері культури та навчання із управління ризиками. Взяв участь у організації й проведенні II Конгресу Культури Люблінського воєводства та VII Конгресу ініціатив Східної Європи [86].

3 жовтня 2021 року, з нагоди Дня Німецької єдності, у Луцьку проведено інтерактивний урок «День Німецького єднання». Учасники знайомились із традиціями, відомими місцями та культурними пам'ятками Німеччини, виготовляли колаж «Моя Німеччина». Представники Луцької міської ради стали учасниками навчального візиту для муніципальної поліції на тему «Система функціонування громадської поліції в інтеркультурній громаді». Захід проводився у межах Програми Ради Європи «Інтеркультурні міста» [86].

11 листопада 2021 року у Луцьку відбувся урочистий концерт до відзначення 100-річчя Незалежності Польщі. У заході взяли участь творчі

колективи Товариства польської культури на Волині імені Тадеуша Костюшка: хор «Волинські пані», ансамбль «Волинські соловейки», сольні виконавці, талановиті декламатори. 12–14 листопада цього ж року представник міста взяв участь у Конференції щодо ролі культурної спадщини у посиленні згуртованості громади. Захід відбувся у місті Страсбург (Франція) в межах Програми Ради Європи «Інтеркультурні міста». Під час конференції було підбито підсумки реалізації ініціатив, програм та проектів започаткованих з нагоди Року культурної спадщини у Європі. Представниками пілотних міст Лісабон (Португалія) та Рієка (Хорватія) було презентовано зміст, методологію та результати спільного проекту Ради Європи та Європейської Комісії під назвою STEPS. Разом з тим, експерти Ради Європи надали рекомендації щодо можливостей впровадження схожих проектів й у інших містах інтеркультурної мережі [86].

12—13 січня 2022 року в місті Луцьку відбувся Міжнародний етно-фестиваль «Різдво у Луцьку». У цьому заході взяла безпосередню участь делегація з міста Мелітополь Запорізької області, яке є містом-партнером Луцька у рамках Української мережі інтеркультурних міст. Музичний колектив «Медовий край» з Мелітополя виступив з концертною програмою під час заходів фестивалю. Місто достатньо активно співпрацює та всебічно сприяє внутрішньо переміщеним особам з метою їх інтеграції у місцеву громаду. Зокрема, діти, дорослі та майстри народної творчості зі Сходу України взяли участь у етно-проекті «Різдвяна майстерня» (майстер-класи із виготовлення різдвяних символів), який відбувся у межах згаданого раніше етнофестивалю [86].

27 березня 2024 року в приміщенні арт-галереї «Луцьк» відбулося відкриття виставки робіт Ірини Голощапової «Миті життя». У 2015 році вона разом із сім'єю змушена була переїхати з Донецька до Луцька. Ірина є головою любительського об'єднання «Дари Макош» та членом громадської організації «Переселенці Криму та Донбасу». У Луцьку художниця продовжує роботу над власними картинами та вчить малювати інших. Ірина Голощапова

неодноразово була учасницею колективних виставок в закладах культури міста, бібліотеках, презентувала авторські прикраси на міських ярмарках.

2 березня 2024 року у Луцьку відбулося відкриття інформаційної дошки на будівлі чеського культурно-освітнього товариства та колишньої чеської середньої школи, а також презентація монографії «Чехи в Західній Волині». Захід відбувся за участі Генерального Консула Чеської Республіки у Львові пана Павела Пешека [86].

29 квітня 2024 року відбувся етнофестиваль «Великдень у Луцьку», де звучали «Великодні піснеспіви» у виконанні хорових та фольклорних колективів міста – ансамбль пісні і танцю землі Грубешівської (Польща). Усі учасники фестивалю отримали подяки та гостинці, відзначили також учасників творчого проекту «Великодня майстерня» – творіннями майстрів, прикрасили сцену фестивалю великодніми зайцями. 17 травня цього року в Луцьку організовано День Української вишиванки, де відбулася загальноміська акція «Вдягни вишиванку – зроби цей день яскравим» задля підтримки прадавніх традицій українського народу та вираження своєї громадянської позиції й духовної свідомості.

18 травня силами Луцького міського палацу культури відбулися святкові заходи з відзначення Дня Європи: виступи шкільних колективів, конкурси, розваги, майстер-класи «Дізнаємося про Польщу разом», організовано День європейського кіно (покази польських і чеських фільмів), тематичний флешмоб, мистецьку територію для дітей «Звуковий лабіринт «Музика вітру», мистецький перформанс для двох – «Кохання крізь віки» (місток закоханих), квіткову фотозону, «Весняний ретропроменад» (алея парасольок): романтичні посиденьки в ретро-кав'ярні, прогулянки на човнах і велосипедах.

Також відбувся урочистий концерт до 15- річчя членства Польщі в ЄС та 20-річчя від моменту вступу до НАТО, який проходив на Театральній площі міста. Урочиста програма розпочалася з концерту камерної музики за участі

учнів і викладачів луцьких шкіл та закінчилась виступом хедлайнера – струнного квінтету з Польщі «VOŁOSI».

31 травня відбувся робочий візит Генерального Консула Чеської Республіки у Львові пана Павела Пешека до Луцька. Під час візиту обговорено перспективи співпраці, зокрема проведення показу фільмів чеською мовою восени цього року та інших заходів з метою представлення чеської культури

Музичний напрямок, репрезентований трьома колективами: народний аматорський колектив «Диксиленд», муніципальний оркестр та ансамбль скрипалів «Експромт», який розвивався впродовж року дякуючи спільній діяльності професійних музикантів та музикантів – аматорів.

Візитівкою міста є народний аматорський ансамбль народної музики «Волиняночка» і жоден вагомий захід важко уявити без їх музичного супроводу. Колектив створений у 1986 році. У 1992 році йому присвоєно звання «народний аматорський». У творчому репертуарі колективу — твори волинського музичного фольклору, які виконуються на автентичних українських музичних інструментах бугай, коза-бас, сопілка, цимбали, волинка, ліра, най, бухало.

Колектив веде активну творчу діяльність в Україні і за її межами. Ансамбль побував з концертними виступами в багатьох країнах: Туреччина, Польща, Німеччина, США, Італія, Словенія, Росія, Сербія, Чорногорія, Угорщина, Естонія, Греція.

Висловлювати думки пластикою та демонструвати поетику тіла на різноманітних заходах допомагають вихованці хореографічних колективів.

Серед них: *Народний аматорський ансамбль танцю "Волинянка"*

Цей хореографічний колектив створений у 1959 році. У 1960 році йому присвоєно звання «народний аматорський». Кількість учасників налічує 42 людини. У репертуарі ансамблю українські народні танці та танці Волинського регіону. Це, зокрема, «Волинська кадриль», «Поліська полька», «Волинська полька», «Гупали», «Буянський скакунець», «Черчениця», «Танець з решітками», жіночий хоровод «Кладочка». Це також динамічні

хореографічні масові сцени народних гулянь, які уквітчали в собі характерні риси українського фольклору.

Впродовж року колектив продемонстрував працелюбність та цілеспрямованість, що проявилось у здобутті перемог на конкурсах і фестивалях різного гатунку. Колектив виступав у багатьох країнах світу: Польщі, Туреччині, Югославії, Німеччині, Словенії, США, Італії, Сербії, Естонії, Північному Кіпрі, Чорногорії, Угорщині, Португалії, Греції. Відвідування виступів цього колективу завжди приносить глядачам радість від моментів зустрічі з українським мистецтвом [86].

Цікавим і автентичним заходом, який проводиться зусиллями Луцької міської ради уже тридцять років є Міжнародний фестиваль «Поліське літо з фольклором», заснований у 1994 році. Відбувається раз у два роки у серпні місяці. У цьому фестивалі беруть участь оригінальні та самобутні колективи з різних країн світу, які представляють яскравий фольклор своїх народів.

Фестивальні заходи проходять на концертних майданчиках 6-ти мікрорайонів міста, на алеях Парку культури та відпочинку ім. Лесі Українки, в облмуздрамтеатрі та просто на вулицях міста. У фестивальні дні лучани та гості міста також мають змогу ознайомитись із роботами народних майстрів, взяти участь у майстер-класах з народних ремесел, дегустаціях та приготуваннях національних страв [86].

Варто назвати Міжнародний фестиваль українського фольклору «Берегиня», який проводиться раз на три роки та об'єднує носіїв фольклорних традицій — музик, співаків, танцюристів, майстрів народного мистецтва задля сучасного відтворення та наукового осмислення надбань української народної культури. У програмі фестивалю — культурно-мистецькі дійства за участі самобутніх фольклорних колективів з усіх районів і міст області, різних регіонів України, а також української діаспори близького та далекого зарубіжжя. Організаторами фестивалю виступають — Управління культури Волинської облдержадміністрації та Обласний науково-методичний центр культури [див. додаток].

Креативно і завжди цікаво протікає робота у «акторському цеху», адже МБК представлений театральним колективом — зразкова театр-студія «Бешкетники», керівник Вадим Хаїнський.

Актори театру у якості аніматорів провели цікаві заботи та танці на для дітей міста в межах Театрального дійства «Скарбничка Паростка» (Будинок культури с. Боголюбн, 8 листопада 2023 р.). Також відбувся показ лялькових вистав «Рукавичка невеличка», «Абетка дорожнього руху» в межах роботи гуртка ляльки і книги «Веселка» (Бібліотека-філія № 3 для дорослих, м. Луцьк, 12 листопада 2023 р.), лялькової вистави «Сільська історія» до Всесвітнього дня дитини (Бібліотека-філія с. Прилуцьке, 20 листопада 2023 р.), ін.

Яскраво презентує роботу творчих колективів Будинку культури міста Луцька в інтернеті та соціальних мережах. До прикладу, була презентована патріотична онлайн-година «Пам'ять єднає» до Дня Гідності та Свободи (Fb:@krasnelutsk, 21 листопада 2023 р.); Онлайн акція пам'яті «А свічка плакала в скорботі» до Дня пам'яті жертв Голодомору (Fb:@krasnelutsk, 25 листопада 2023 р.) також була проведена Відеоекскурсія «У пошуках легендарного Луцька» до Дня міста Луцька (Fb: @Бібліотека-філія 10, вересень 2024 р.). Відбулася трансляція підготовленого акторами Відеопрезентація «Душа народу бринить у слові!» до Дня української писемності та мови (Fb:@krasnelutsk, жовтень 2024 р.) у соціальних мережах.

Також, Будинок культури міста Луцька в якості методичного центру здійснює навчання й підвищення кваліфікації працівників культури. Впродовж 2024 року проведено цікаві тематичні семінари, творчі студії та майстер-класи.

Співробітники Луцького МБК зростають і розвиваються як професіонали. А саме, 18 серпня 2024 р. директор міського палацу культури Т. В. Ліпич взяла участь в обласному семінарі директорів ЦКДМ, МБК, базових БК ТГ області, із темою: «Креативні культурні індустрії в регіоні» у Волинському обласному центрі культури та нагороджена за високі успіхи в роботі [86]. Семінар надав

можливість учасникам ознайомитися з такими питаннями як: модернізація клубних закладів в сучасних умовах; ефективність застосування інноваційних технологій та проектна діяльність в роботі установ культури.

Будинок культури міста Луцька співпрацює із громадськими організаціями, серед яких ГО «Європейський креативний простір», ресурсний центр «Кольорова капуста» (робота з сім'ями, які виховують дітей з ДЦП. Соціальна підтримка). дитяча громадська організація «Клуб бального танцю «Інга», міською радою ветеранів війни, Луцькою спілкою ветеранів Афганістану, державними та приватними підприємствами, церковними громадами, Результатом такої співпраці є різні за формою, тематикою та потребами міста культурні патріотичні, розважальні, спортивно-дозвілеві, масові та камерні заходи. В тому числі, на високому професійному рівні пройшов мистецький проєкт, присвячений 30-й річниці Незалежності України «Ми з України». Патріотична програма творчих колективів Палацу культури міста Луцька до Дня Незалежності України [86]. В межах свята, міський голова Ігор Поліщук нагородив кращих фахівців різних галузей, активістів та спортсменів міста. Мистецькі колективи міста стали окрасою свята, у будинку культури здійснювався показ тематичних відео та презентацій, також було оформлено виставку літератури про Україну та українських авторів, облаштовано святкові фотолокації [86].

Будинок культури міста Луцька шанує і співпрацює з творчими людьми, які оспівують місто. Такою особистістю є солісти і вокалісти Волинської обласної філармонії — Народні артисти України — Василь Іванович Зінкевич, Валерій Петрович Маренич, Антоніна Олександрівна Маренич. За підтримки міської влади та будинку культури, напочатку вересня 2021 року відбувся масштабний творчий вечір артистів. Такі творчі вечори є могутніми піар-кампаніями, які піднімають престиж міста та презентують його представників.

З огляду на використання PR-технологій та розповсюдження інформації про діяльність Палацу культури міста Луцька було створено арт-студію для дітей «Сучасник» [86].

Метою є виявлення, пошук та розвиток творчих здібностей молодого покоління, оволодіння різними техніками предків, які створюють можливість дітям проявити себе, як особистість, громадянина та патріота, а також організація дозвілля.

Завдання арт-студії:

- Закладення умов для самореалізації дітей;
- Креативний та творчий розвиток і розкриття їхніх талантів;
- Влаштування культурного і цікавого дозвілля;
- Популяризація та реклама різноманітних форм та видів дозвілля;
- Допомога у процесі комунікативної діяльності;
- Обговорення думок при проведенні змістовного дозвілля;
- Підвищення престижу установ культури під час проведення різних заходів.

Діти та молодь є цільовою аудиторією цього проєкту.

Інноваційна діяльність проєкту полягає у: до проведення заходів були розіслані оголошення про початок конкурсу та перелік заходів, які включені до нього.

Під час Різдвяних свят у студії було проведено Музично-інтерактивний імпровіз «Новий Рік на поріг» за участі дитячих творчих колективів. Під час конкурсу діти мали змогу розкрити свої творчі таланти, виконуючи українські колядки та щедрівки. 7 січня 2024 року клуб «Сучасник» організував і провів новорічну музичну програму «Новий рік зустрінем разом» за участі музичного гурту «BOOMERANG», Благодійний танцювальний марафон «Різдвяні зірочки». 16 січня 2024 року учасниками арт-студії проведена виставка малюнків «Зима малює візерунки» [87].

Наступний захід в арт-студії був Майстер-клас з виготовлення Стрітенської свічки, проведений 1 лютого 2024 р.. Цей захід провела мама вихованки арт-студії Надія Лис, яка не тільки навчила робити Стрітенську свічу, але й розповіла про її історію та представила свої власні вироби. Також

в межах роботи арт-студії 2 лютого 2024 р. проведено Майстер-клас з виготовлення родинного оберегу ляльки–мотанки від майстрині Наталії Савули.

12 лютого 2024 р. засідання арт-студії було у вигляді Майстер-класу з виготовлення подарункового кошика у техніці канзаши Майстер-клас супроводжувався розповіддю про цей вид японського мистецтва та про стилі виготовлення у цій техніці.

Знайомлячись з досвідом японців, було виготовлено подарунковий кошик. Захід розпочався у теплій та дружній атмосфері, так як будинок культури є центром спілкування для дітей. Співпраця була плідною та результативною. Нині, коли Україна перебуває у такому важкому стані – потрібно активно долучати дітей до творчості та надавати можливість проявитися творчим здібностям дитини. Саме дітям притаманно завжди помічати прекрасне. Кожнен учасник із глибини душі черпав натхнення і передавав його на власний виріб, виявляв власні творчі здібності та оригінальний підхід до виконаної роботи.

В межах проекту арт-студії у лютому 2024 р. проводились творчі заняття в межах проекту «Психосоціальна підтримка дітей» спільно з Волинською обласною організацією Товариства Червоного Хреста. Учасників ознайомили з технікою декупажа та секретами декорування різних предметів. Присутні заходу поринули у світ декоративного мистецтва.

В останні роки популярними формами роботи стали флешмоби. 22 січня 2024 р. був проведений Патріотичний флешмоб «Єдина навіки рідна країна» до Дня Соборності України з молодшими учасниками. Застосування таких заходів, на нашу думку, є дієвим методом комунікації та пригортання уваги до роботи сьогоднішніх закладів культури [87].

16 травня 2024 р. до Дня української вишиванки варт-студії відбувся захід — Майстер-клас із вишивання книжкової закладки «Волинські візерунки».

Кожен українець повинен знати традиції та звичаї свого народу. В межах проекту було проведено народознавчу годину-вітальню «Вишиванка – долі

оберіг» до Дня вишиванки з дітьми молодшого шкільного віку. Вишиванка — побутова назва традиційної української вишитої сорочки. Дітей ознайомили з українською вишивкою, розкрили значення орнаменту у вишивці. Діти демонстрували вірші про українську вишиванку. Партнерами в реалізації проєкту були: органи місцевої влади; Луцький ліцей № 4 імені Модеста левицького ;

Заходи, що проходили в арт-студії друкувалися у часописі «Луцький замок».

Присутність Будинку культури м. Луцька в соціальних мережах :

- сторінка у Facebook;
- спільнота у Facebook;
- сторінка у Instagram

Усі перелічені заходи надають необхідну підтримку і формують позитивну думку щодо діяльності арт-студії «Сучасник».

Результатами впровадження стали:

У ході запровадження інновацій у змістовне дозвілля, арт-студією «Сучасник» були створені:

- умови для всебічного розкриття реалізації дітей;
- об'єднання дітей за різноманітними віковими категоріями та уподобаннями;
- покращення процесу комунікації між учасниками арт-студії та гостями;
- взаємообмін досвідом в процесі проведення заходів у арт-студії;
- організація цікавого та змістовного дозвілля;
- підняття престижу Будинку культури міста Луцька.

У арт-студії «Сучасник» дітям прищеплюється любов до рідного краю, до міста, до природи. Також тут виховується шанобливе ставлення до історії, до книги, до близьких. Відбувається всіляке залучення дітей до самостійного пошуку інформації, створюються умови для всебічного розвитку художнього смаку, збагачення мови. Цьому допомагає залучення дітей до кожного заходу.

У проведенні різноманітних заходів лежить принцип відомого педагога В. Сухомлинського «Дітей має оточувати світ краси, фантазії, казки...» [86].

Викладене вище свідчить те, що Будинок культури міста Луцька став осередком популяризації та відродження традиційного мистецтва завдяки започаткування культурно-мистецьких заходів (фестивалів, свят, конкурсів, мистецьких проєктів), організації фольклорно-етнографічних колективів, поліпшенню аматорської творчості та декоративно-ужиткового мистецтва, формування насиченого за змістом дозвілля для всіх соціально-демографічних груп населення, розширенню можливостей місцевого туризму тощо.

Суттєву роль у галузі культури та організації дозвілля населення відіграють культурно-дозвілєві комплекси (на сьогодні їх діє 630). Основною метою їх організації є об'єднання діяльності закладів культури, освіти, дозвілля та позашкільної роботи з громадськими організаціями та державними установами. Це сприяє розгортанню організаційно-інституційних основ дозвілєвої діяльності, укріпленню матеріально-технічної бази, розширенню різноманітних форм дозвілєвого обслуговування різних верств населення, збільшенню грошових надходжень, відзначає С. Виткалов [2022 с. 173-175].

Ініціативу у створенні в області таких осередків проявили керівники відділу культури та працівники сільських клубних закладів Волинської області. Нормативною основою створення культурно-дозвілєвих центрів стала «Програма розвитку фізичної культури та спорту Луцької міської територіальної громади на 2024–2027 роки» [86].

У культурному просторі Волині важливу роль відіграють бібліотеки: (Волинська обласна універсальна наукова бібліотека імені Олени Пчілки, Обласна бібліотека для дітей, Обласна бібліотека для молоді, Районні бібліотеки, публічно-шкільні бібліотеки, бібліотеки навчальних закладів). У бібліотеках силами місцевих громад забезпечується збереження книжкового фонду, їх використання читачами, впровадження та розвиток інформаційно-комунікаційних технологій.

Одним з основних напрямків роботи Волинської обласної універсальної наукової бібліотеки імені Олени Пчілки, є використання інноваційних технологій в практичній діяльності, робота з власними інформаційними ресурсами та забезпечення доступу до інтернет-ресурсів, впровадження в практичну площину бібліотечно-інформаційного сервісу, культурно-дозвіллевої діяльності, виховання інформаційної культури у користувачів, допомога в освітній та науковій діяльності на основі повного задоволення інформаційних потреб, тощо.

Основними напрямками діяльності бібліотеки є:

- якісне поповнення фонду на традиційних та електронних носіях відповідно до запитів користувачів;
- комплектування фонду обов'язковим документом краєзнавчого змісту і місцевим примірником та їх маркування;
- формування фонду відділу абонементу сучасною українською літературою, дозвіллевими періодичними виданнями;
- формування електронної бібліотеки повнотекстовими документами місцевих авторів;
- формування ББД «Музичні твори України»
- формування зведеного ЕК назв періодичних видань, передплачених бібліотеками всіх систем і відомств;
- наукова обробка документів, створення електронного каталогу;
- редагування та актуалізація ЕК в мережі Інтернет [89].

ВОУНБ співпрацює з такими державними та громадськими організаціями й об'єднаннями: Національний інститут стратегічних досліджень, Український інститут соціальних досліджень, Українська бібліотечна асоціація, Всеукраїнська громадська організація людей з інвалідністю по зору «Генерація успішної дії», Благодійна організація «Благодійний фонд «Артдача», Українське Біблійне товариство, Український інститут національної пам'яті, Національний художній музей України. Крім того, бібліотека є центром у проведенні культурно-освітніх заходів: зустрічі з

відомими людьми краю, презентації книг, виставки творчих робіт майстрів народного мистецтва, літературних виставок, засідань клубів за інтересами, нетрадиційних видів народної творчості, майстер-класів з писанкарства, бісероплетіння, лозоплетіння тощо. У такій роботі активну участь беруть студенти університетів в якості і глядачі, і учасників.

Волинська ОУНБ імені Олени Пчілки <http://ounb.lutsk.ua/> – головна книгозбірня області, культурно-освітня та науково-дослідна установа, центр регіональної інформації, депозитарій усіх краєзнавчих видань, методичний центр бібліотек області.

Діяльність Волинської ОУНБ імені Олени Пчілки базується на Стратегії розвитку публічних бібліотек України на період до 2025 року», «Програмі розвитку КЗ «Волинська обласна універсальна наукова бібліотека» РОР на 2024 рік», погодженої комісією з гуманітарних питань Волинської обласної ради 06.12.2023 року, реалізації «Обласної цільової соціальної програми патріотичного виховання молоді» [89].

В 2024 році бібліотека активізувала роботу з популяризації читання, куди увійшли: комплекс заходів на виконання зобов'язань перед Українським інститутом книги з популяризації художньої літератури та літератури для дорослих; видань з національно-патріотичного виховання; місцевих авторів, в т.ч. через проєкт «Pro-читання» та «Відомі волиняни читають та рекомендують» на ютуб-каналі бібліотеки. Організувала та провела конкурс «Краща книга Волині». Популяризувала державні, регіональні знаменні і пам'ятні дати через документи та інформаційні джерела.

У 2024 році бібліотека продовжувала здійснювати неформальну освіту громадян, була майданчиком для комунікації представників креативних індустрій. З початку збройної агресії росії в Україні бібліотека активізувала роботу з підтримки вимушено переміщених осіб, для яких організувала

різноманітні освітньо дозвіллеві заходи. Широко популяризувала просвітницькі заходи з волонтерської діяльності.

Бібліотека і надалі підтримувала ефективну науково-методичну діяльність, удосконалювала систему безперервної професійної освіти бібліотекарів Волинської ОУНБ та області, сприяла освоєнню знань, вмінь та навичок надання сучасних бібліотечних послуг. Здійснювала методичну консультативну допомогу бібліотекам ТГ відповідно до укладених з ними Меморандумів на запит громад.

Головними завданнями Волинської ОУНБ були підтримка та розвиток сегментів електронної бібліотеки (далі – ЕБ):

- бібліографічних та повнотекстових баз даних (далі – БД);
- веб-ресурсів;
- цифрових колекцій;
- розвиток систем е-доставки документів та е-реєстрації;
- надійне та довготривале збереження великих об’ємів електронних копій в локальних архівах та е-архівах [89].

Організація роботи ЕБ базувалася на скоординованій діяльності структурних підрозділів, наданні необмеженого доступу користувачів до ЕР як в локальній мережі, так і в мережі Інтернет.

Для виконання поставлених завдань систематично здійснювався моніторинг стану формування електронних ресурсів бібліотеки та бібліографічних баз даних (далі – ББД) та сайтів.

Зав. сектором інформаційних технологій своєчасно (двічі на місяць) оновлюються ББД в електронному каталозі (ЕК) на офіційному сайті бібліотеки. Систематично проводиться моніторинг стану формування та збереження ББД в локальних архівах, за результатами обстежень надаються рекомендації.

Регулярно проводяться заходи на допомогу збереженню електронних ресурсів, здійснюється контроль за виконанням «Інструкції із збереження електронних документів, створення електронного бібліотечного архіву у

ВОУНБ». Для новопризначених працівників ВОУНБ були проведені практикуми з питань збереження електронних документів у структурних підрозділах.

ВОУНБ впродовж останніх трьох років організовує комплекс заходів на виконання зобов'язань перед Українським інститутом книги із популяризації художньої літератури та літератури для дорослих. Були організовані ілюстративно-книжкові виставки, діалоги після читання, знайомства з книгою, літературні вернісажі, створені відеоролики, які представляли книги Юрія Андруховича «Радіо Ніч», Сергія Жадана «Динамо. Харків», Дайви Ульбінайте «Велика президентка маленької країни», Міли Іванцової «Намальовані люди», Анатолія Демського «Чорнобильський роман», Шона Байзела «Щоденник книгаря», Оксани Забужко «Як рубали вишневий сад», Мішеля Бюссі «Чорні водяні лілії», Дмитра Малакова «Мальовнича Україна», «Леся Українка на театральній сцені» і «Український театр», Вільяма Батлера Сйтс «Таємна троянда»; Еріх Марії Ремарк «Життя у позику», Алекси Майклідіса «Мовчазний пацієнт», Річмонда Мішеля «Шлюбний договір», Кетріна Беннер «Дім на краю ночі», Юрія Винничука «Вілла Декера», Андрія Кокотюхи «Вигнанець і перевертень», Роберта Галбрейта «Кувала зозуля», «Шовкопряд», «Вбивчий білий», «Кар'єра лиходія», «Бентежна кров», Людмили Таран, за творчістю якої проведено захід на тему «Вічне кохання у романах Людмили Таран».

Особливо велику увагу відвідувачі бібліотеки приділили знайомству з книгами Євгена Клопотенка «Збавлення їжею» зі старовинними рецептами, Зоряни Іванченко «Готуємо по-українськи», «Національна кулінарна спадщина України», «Звичаї нашого роду: страви української кухні».

Відбулися активні обговорення книг українських письменників: романи Оксани Луцишиної «Іван і Феба» та «Бойфрендз», роман-апокриф Ірен Роздобудько «Фаріде» – трагічна історія кримсько-татарської дівчини, що за часів нацистської окупації врятувала єврейських дітей; романи одного із найуспішніших письменників Польщі і найвідомішого авторитета у жанрі

фентезі Анджея Сапковського із серії «Відьмак»; французьких письменників Марка Леві «Закоханий привид», який по праву вважається одним із найпопулярніших авторів сьогодення в жанрі романів та «Чорні водяні лілії», Мішеля Бюссі, Джені Колган «Маленька книгарня щастя», Саллі Руні «Нормальні люди», Маркуса Зузак «Крадійка книжок» та інші.

У підтримці вищезазначених заходів взяли участь письменники, журналісти, громадськість міста, викладачі та студенти Національної академії наук України Київського університету права, учні Луцького ліцею № 4 імені Модеста Левицького, учні ЗОШ, школярі, відвідувачі дитячих літніх таборів та «Кімнати сімейного читання».

Книги УІК рекламувалися на сайті бібліотеки та у соцмережах.

Популяризація української літератури

Знаковою подією у літературному житті України було відзначення 300 років від дня народження Григорія Сковороди, українського письменника, філософа, дослідника. Цьогоріч відбулася зустріч в онлайн форматі. Студенти луцьких вишів підготували чотири лекції, одна з яких розповідала про музей Григорія Сковороди у Харківській області, що був зруйнований у травні 2022 року внаслідок російського ракетного обстрілу [90].

У бібліотеці функціонувала ілюстративно-книжкова виставка «Світ ловив мене та не спіймав»: до 300-річчя з дня народження Григорія Сковороди.

З метою ознайомлення з кращими зразками сучасної української літератури, популяризації творчості письменників Великої Волині бібліотекою була організована творча зустріч та презентації книг Володимира Лиса «Віфлеєм» та Надії Гуменюк «Та, що ламає вітер». У заході взяли участь: Анатолій Кичинський, письменник, Шевченківський лавреат, письменники Віктор Мазаний, Валентина Люліч, Валерій Войтович, Євгенія Гембаровська, актриса Галина Цьомик, фотохудожник Олександр Харват, студентська молодь, ВПО, члени товариства «Просвіта», члени товариства УТОС.

В межах проведення Свята української народної іграшки відбувся письменницький телеміст: «Луганщина – Волинь» за сприяння Управління

культури, національностей, релігій та туризму Луганської ОДА, Управління культури та туризму Волинської ОДА, КЗ «Будинок культури міста Луцька», КЗ «Волинська обласна універсальна наукова бібліотека імені Олени Пчілки», Лубенська центральна районна бібліотека ім. Володимира Малика. Волинь представляли письменники – Надія Гуменюк, Володимир Лис та інші. Від Луганщини: Світлана Мойсеєва, Валентина Сомак та особливий гість – Микола Ночовний (м. Луганськ-Лубни), поет та прозаїк. Микола Ночовний розповів про власні книги: «Робота», «За веснами, за териконами», «Хліб на рушнику», «Пісня над борозною», «Дозиметрична зона», «Калиновий міст» .

У лютому місяці відбулася змістовна зустріч з Володимиром Тимчуком, офіцером Збройних сил України, на якій він презентував книги «Зі сходом сонця», «Гетьманщина без меж». Прозаїк, підполковник, учасник ООС, викладач військової топографії у Національній академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, кандидат технічних наук – це все про пана Володимира! Під час зустрічі автор розповів про нові книжкові видання, відповів на низку запитань, що стосуються змісту його книг та задуми на майбутнє [90].

Вартий уваги літературний клуб «Співрозмовник», який спрямовує свою діяльність на популяризацію творчості українських письменників, творів сучасної української та зарубіжної літератури. В межах клубу у 2024 році відбулось 6 масових заходів – літературне досьє «Іван Огієнко – національна гордість, честь і слава України», літературний салон представив Аллу Рогашко з її книгою «Провидець», літературне есе «Відвага. Непохитність. Чистота» до 115-ї річниці від дня народження Олега Ольжича, тематичні заходи «До мови доторкнися серцем» та «Хай святиться ім'я твоє мамо» [90].

Також у стінах бібліотеки відбувся круглий стіл на тему «Леся Українка – символ патріотизму, мужності та волі», який зібрав волинських науковців, викладачів, студентів. На заході присутні прослухали лекції Галини Сімашко «У пошуках сліду Лесі Українки» (фотомандрівка), доктора філологічних наук, професора Національного університету «Острозька академія» Світлани

Кочерги – «Леся Українка та її острозький побратим Михайло Кривинюк: празький контекст». Приємним було знайомство з Олександрою Андріївною Вісич, яка в 2005–2014 роках була завідувачкою музею Лесі Українки в Криму (відділу Ялтинського історико-літературного музею), нині професорка кафедри української мови і літератури Національного університету «Острозька академія».

З творчістю та життєвим шляхом українських письменників «Празької школи», творчість яких пов'язані з Волинським краєм – Євгеном Маланюком, Оксаною Лятуринською, Оленою Телігою, Олегом Ольжичем користувачі бібліотеки ознайомилися, перегортаючи сторінки усного журналу – «Ювіляри «празької школи» [90].

Для популяризації літератури українських авторів бібліотека налагоджувала нові контакти з письменниками України. У січні відбулася творча зустріч та автограф-сесія з українським письменником Павлом Бондаренком. Написані автором містичні трилери «Тінь Люцифера» (2004), «Прокляття обраного» (2007), ввійшли у серію книг «Золотий Бабай». Роман «Година чорного причастя» став лауреатом премії видавництва «Смолоскип».

Популяризації відомих українських письменників, які визнані за кордоном, та які відкривають світу українську літературу сприяли літературні заходи у вигляді коментованих книжкових виставок, бесід, переглядів літератури: Оксана Забужко, Василь Шкляр, Євгенія Кононенко, Марія Матіос, Ірен Роздобудько, Андрій Курков, Андрій Кокотюха та інші.

На обговорення книги Ірини Власенко «Квітка з Манхеттена» були запрошені волиняни та гості міста, які цікавляться життєтворчістю Квітки Цісик. Присутні на заході дізналися багато нових відомостей про Квітку Цісик – американську співачку українського походження, яка любила Україну всією душею. Дві україномовні платівки, які вона випустила у 1980 та 1989 роках «Пісні з України» і «Два кольори», досі популярні, а її голос заворожує і захоплює сучасного слухача і поціновувача української пісні. Тому роман Ірини Власенко був цікавий читачам і викликав жваве обговорення. На заході

звучали пісні у виконанні Квітки Цісик, демонструвалися фрагменти з документальних фільмів про неї.

Популяризація зарубіжної літератури

Головна книгозбірня Волині активно популяризує книги зарубіжних авторів, про що свідчить значний перелік заходів, які представляли як класичну зарубіжну літературу, так і сучасну.

Вперше у 2022 році Волинська ОУНБ долучилася до 11-х «Національних читань», які щорічно проводиться в Польщі під патронатом Президента і передбачають спільне читання обраної книги всіма охочими в країні і за кордоном. Читанням 2022 року стали «Балади і романси» Адама Міцкевича. Така ініціатива бібліотеки пройшла на знак подяки польському народові за підтримку України під час війни, розв'язаної російським агресором. Партнером виступила ГО «Культурно-просвітницький центр ім. Томаша Оскара Сосновського» [90].

В межах «Національних читань» Волинська обласна універсальна наукова бібліотека реалізувала відеопроект «Відомі лучани читають «Балади і романси Адама Міцкевича» та провела низку активностей, у яких взяли участь науковці, студенти, письменники, творча інтелігенція, представники національних меншин Луцька, етнічні поляки, що проживають у Луцьку, представники духовенства, громадських організацій та творчих спілок.

У вересні 2022 року відбулася фінальна подія Читань, програма яких пропонувала: демонстрацію колекції творів А. Міцкевича в т. ч. прижиттєвих видань, літературознавчих праць; голосне читання поезії; онлайн-виступи знаних літературознавців – Ярослава Поліщука та Ірини Захарчук; поетичний челендж та фотосет. Виготовлено постер «Національних читань у Луцьку» [89].

У відеопроекті «Відомі лучани читають «Балади і романси Адама Міцкевича» звучали 10 творів, прочитаних відомими містянами. Окремі твори декламувалися польською та українською мовами.

Поезії «До друзів», «Повернення тата», «Світезянка», «Лірник», «Рибка», «Романтичність», «Люблю я!», «Пролісок», «Три Будриси», «Чати» читали: Віталій Коваль – голова Рівненської обласної військової адміністрації; Сергій Гемберг – заступник голови Рівненської ОВА; Любов Романюк – начальниця управління культури і туризму Рівненської облдержадміністрації; Владислав Чайка – о. прелат, декан Рівненського деканату, настоятель парафій свв. Петра і Павла та Божого Милосердя м. Рівне; Ярослав Поліщук – літературознавець, перекладач, доктор філологічних наук, професор кафедри україністики Інституту російської та української філології Університету імені Адама Міцкевича в Познані (Польща); Ярослав Ковальчук – голова громадської організації «Культурно-просвітницький центр ім. Томаша Оскара Сосновського»; Валентина Люліч – письменниця, перекладачка, бардеса, членкиня Національної спілки письменників України та Національної всеукраїнської музичної спілки; Олена Харчук – лауреатка фестивалів та конкурсів УТОС; Наталія Демедюк – генеральна директорка Медіа-Центру «Третя столиця», поетка, художниця, членкиня Національної спілки письменників України, Національної спілки журналістів України. Участь Волинської ОУНБ у «Національних читаннях» активно висвітлювалася на польських сайтах та пабліках у соцмережах, українських ресурсах.

Були проведені літературні вернісажі та літературні діалоги, цикли книжкових виставок за творами зарубіжних письменників: Віктора Гюго «Знедолені», Олександра Дюма, «Моріс Метерлінк – зачинатель театру абсурду», Дж. Остін. «Гордість і упередження», Мішеля Уельбека, Фредеріка Бегбедера, Бернара Вербера, Гійома Мюссо, Марка Леві, Анни Гавальди, Катажини Грохолі, Мануели Гретковської, Іоанни Ягелло, Люсі Монтгомері та інших [90].

Ще однією формою популяризації творів зарубіжної літератури стала організація літературних зустрічей серед читачів бібліотеки. У звітному році відбулось дві зустрічі, під час яких обговорювали філософсько-мотиваційний роман американського письменника Дж. Стрелекі «Кафе на краю світу» та

легкий і надихаючий роман шотландської письменниці Дж. Колган «Маленька книгарня щастя». Читачі активно підтримали ідею організації таких зустрічей, адже з кожною новою зустріччю до них долучаються нові учасники.

Цікавою і змістовною є робота «Кімнати сімейного читання».

Для дітей від 1 до 3-х років, від 4-х до 6-ти розроблений щотижневий цикл заходів «Мама+я», на заняттях яких проводяться віршовані зарядки, рухливі вправи у вигляді гри та занять з розвитку дрібної моторики (аплікація, малювання, перебирання круп, сортування малих предметів). Наприклад: поробки з покидькового матеріалу «Закохані гудзики», малюнок крупами «Зимова казка», аплікація, що оживає «Крокодил прокидається», малюнок за відбитком руки «Хатинка для пташеняти». Творчі заняття вдало поєднуються з цікавими розповідями про дитячі книжки та невеликими читаннями казок для діток.

Друга програма «Бібліотечна родина» для дітей дошкільного віку та молодшого шкільного віку була підпорядкована вивченню абетки та рахунку, вчила логічному мисленню, голосним читанням. Значна увага приділялася популяризації книг дитячих авторів (зустрічі з дитячими письменниками, літературні вікторини, уроки-бесіди). Наприклад: запитання-відповідь «Прислів'я та приказки для дітей», складання пазлів «Казкові герої».

Слід відзначити, що відвідування «Кімнати сімейного читання» значно зросло завдяки батькам та їх дітям із числа вимушено переміщених осіб. Такі діти обслуговуються відділом абонементу не лише у визначені дні – четвер-неділя, а щоденно.

Завдяки відкриттю «Літньої тераси» діяльність «Кімнати сімейного читання» частково була перенесена на її майданчик, де демонструвалися виставки книг, проводились вікторини, квести, майстер-класи, конкурси малюнків на асфальті, ознайомлення з творчістю відомих дитячих письменників Іванною Голуб, Лідією Гольонко, Анною Лимич, Євгенією Гембаровською та ін. Відвідувачі брали участь у заходах-грі «Маска я тебе знаю», квест-грі «Детективне агенство «BOOK», конкурсі малюнка «Малюємо

літо на асфальті», грі-змаганні «Лото літературне», «Конкурс барона Мюнхаузена», «Острів настільних ігор», майстер-класі «Еко декор».

У веселій та дружній атмосфері пройшла вікторина, присвячена Міжнародному дню дружби та майстер-клас – подарунок другу своїми руками «Яблунова скринька». Діти ділились власними емоціями та асоціаціями пов'язаними із цим гарним почуттям, активно відгадували книжкових героїв та їх друзів, а власноруч робили яскравий подарунок.

2022 – рік відкриття «Літньої тераси»

У 2022 році бібліотека розпочала проведення заходів на «Літній терасі». На ній щоденно облаштовувалися місця для відвідувачів. Це – м'який куточок, стелажі, столи, стільчики, оргтехніка. «Літня тераса» була організована з метою залучення організованих груп дітей, дітей з батьками до проведення якісного дозвілля у бібліотеці. Серед запропонованих масових заходів були:

– *тематичні та творчі зустрічі* – знайомство з книгою Д. Малакова «Мальовнича Україна», що супроводжувалась вікториною «Відгадай локацію»; «Химерний світ Марії Примаченко»; «Вчимося малювати з книжкою», з письменником Сергієм Яблоцьким і художниками Анастасією Ледяєвою (Дячук) та Назарієм Дячуком; з письменницею Тамарою Бацмай та поетесою Юлією Костюкевич;

– *майстер-класи* з виготовлення патріотичного браслета та українського віночка з бісеру, виготовлення подарунків до Дня батька, з виготовлення екодекору; «Малюємо голуба миру», майстер-клас з витинанки (провела художниця Тетяна Мельник); майстер-класи у STEM-осередку: «Стимулюємо творчу активність та логічне мислення в STEM лабораторії», «Вироби своїми руками з інструментарієм STEM-лабораторії», листівки-подяки «Дякуємо за доброту сердець», лялькотерапія – майстер клас «Аніме-Бульбашки», майстер-клас із декорування імбирних пряників, «Цікаві факти про жіночі зачіски та прикраси у волосся + стильні прикраси з фетру своїми руками для дівчаток».

– *квести* «Безпечне щодення», «Стежинки здоров'я», «Мистецтво. Подорож крізь епохи»; «Катерина Білокур. Стежками творчості»; «Люблю той світ, що отчим краєм зветься» для членів Університету третього віку та 2 краєзнавчі гри для учнів Волинського колегіуму та учнів ЗОШ числом 1;

– *настільні гри, ігри вікторини* «Загублене місто», «Луцьк чарівний», «Козацькому роду нема переводу», «Правовий лабіринт», «Права – обов'язки»; «Подорож у світ Гаррі Поттера»;

– *креативні книжкові виставки, виставки-бесіди, виставки-інсталяції*: «Чікліт для модниць», «Книги кольору сонця», «Зелений колір – символ здолання та перемоги», «Читаємо українських письменників в порядку літературної української абетки».

Було проведено ряд інтерактивних тренінгів із психологом В. В. Папушою на теми: «Світ без насильства», «Свідоме батьківство: виховання без покарань», «Як говорити з дітьми, щоб вони нас слухали».

На «Літній терасі» всі охочі із задоволенням спостерігали за історіями, що розігрувалися у Настільному театрі «Камішібай», вистави відбувалися німецькою мовою.

Волинські художники відкрили для себе нову локацію «Літня тераса» і двічі на місяць впродовж теплих місяців цього року проводили благодійні вернісажі «Просто неба». Таких вернісажів за літній період було 10. Паралельно з благодійними виставками на терасі відбувалися концерти патріотичної пісні «Вільний мікрофон», за участі «Українського клубу авторської пісні і співаної поезії» та літературного об'єднання «Поетарх».

Бібліотекарі спільно з ГО «Єдина родина Волині», що об'єднує членів сімей загиблих у російсько-українській війні у «Будинку ветеранів» проводили заняття з арт-терапії та зустрічі з психологами. Оскільки «Будинок ветеранів» на даний час став волонтерським хабом і є незручним для таких занять, бібліотека запропонувала модераторам свої послуги з облаштування занять на «Літній терасі» бібліотеки.

Певна увага на «Літній терасі» приділялася дітям з інвалідністю, яка була спрямована на соціальну інтеграцію та розвиток активності дітей, молодих людей з інвалідністю та їх однолітків шляхом формування інклюзивного середовища у бібліотеці та проведення інклюзивних заходів. Було організовано та проведено 16 заходів. Найбільш позитивних відгуків отримали такі заходи, як: уроки толерантності «Світ на дотик. Діти, які бачать руками», що дають змогу їм поринути у світ своїх ровесників, які живуть у суцільній темряві та все ж навчилися бачити світ через дотики. Під час проведення заходу учасники вчилися шрифту Брайля, малювали та розпізнавали різні фігури, текстури, проходили лабіринт за допомогою білої тростини, опановували мобільні додатки штучного інтелекту.

Був проведений квест «З Україною у серці», який складався з 5-ти турів, де на учасників чекали різноманітні завдання. Кожна команда малювала частину єдиного малюнка, розгадували секретні шифрограми відомих українських прислів'їв про Тараса Шевченка, відновлювали пропущені віршовані рядки з української поезії, змагалися у вікторині, відповідавши на питання про Україну, а на завершення зіграли у гру «Музичний крокодил». Для цієї категорії відвідувачів проводилися також розвиваючі заняття з використанням настільних ігор, що сприяють розвитку пам'яті, кмітливості, швидкості реакції, збагаченню словникового запасу, швидкому засвоєнню нової інформації; майстер-класи з різних мистецьких технік на розвиток дрібної моторики рук та арт-терапевтичні заняття.

Під час літнього періоду учасники клубу «Майстриня» здебільшого переносили свої заняття на «Літню терасу», де вчилися в'язати гачком та спицями: ірландське мереживо, амігурумі, робити вироби з бісеру, займалися вишивкою, що привертало велику увагу відвідувачів бібліотеки.

За період роботи «Літню терасу» відвідав: літній табір «Простір можливостей» вимушено переміщених осіб, Центр всебічного розвитку «Перлінка», дитячий табір при інституті післядипломної освіти міста Луцька, дитячий табір «Співдія Діти», користувачі «Кімнати сімейного читання».

Усі заходи, які проводилися в Будинку культури міста Луцька та Волинській обласній бібліотеці імені Олени Пчілки оприлюднювались на сторінках місцевих ЗМІ, а також у соціальних мережах facebook, Instagram; сайтах закладів та каналі Youtube, що є результативною піар-рекламою здобутків творчих колективів міста і важливою формою залучення нових відвідувачів до художніх колективів та закладів культури загалом.

2.2. Історико-архітектурна спадщина регіону: загальна характеристика та форми презентації

Волинь містить в собі різнобарвну, складну та багатовікову історію, яка відтворена довершеним історико-культурним ландшафтом краю. Пам'ятними місцями цього ландшафту є давні Володимир-Волинський — налічує 11 пам'яток архітектури національного значення, Луцьк — 30 пам'яток архітектури, Камінь-Каширський — 12, Любомиль — 10, Любешів — 4 та інші населені пункти краю. Вцілому у регіоні налічується біля 250 пам'яток архітектури національного значення — 45, з них 88 % — пам'ятки містобудування і архітектури, інші — пам'ятки історії та археології, історико-культурні заповідники, пам'ятки монументального мистецтва.

Луцький замок 1340—1384 років заснування

Волинська область багата спадщиною історії, архітектури, літератури, мистецтва, завдяки чому відвідувачі області можуть задовольнити свої пошукові інтереси. Неабиякий інтерес привертає Луцький замок — фортифікаційна споруда (див. Додаток 2), яка бере початок в XIII столітті за ініціативи литовського князя Вітовта Любарта, нині відреставрована й сьогодні постає в тому вигляді, який мала в XIII ст.

Історичний комплекс архітектурних споруд Старого Луцька з 1985 року віднесено до числа Державних історико-культурних заповідників. До найдавніших історичних та архітектурних пам'яток міста відноситься мурований Верхній замок, зразок фортифікаційної споруди XIV століття. Започаткований він останнім князем Галицько-Волинського князівства —

Любартом у 1340—1384 роках, із добудовами та реставрацією пізнішого періоду дійшов до нашого часу. На території Верхнього замку знаходяться: законсервовані залишки церкви Іоанна Богослова XII століття, відновлені фундаменти княжого палацу XVI століття, Повітова скарбниця початку XIX століття — зараз Музей книги, будівля колишнього шляхетського суду і повітової канцелярії XVIII століття — зараз художній музей. Іншу історію має Окольний замок, тут збереглася лише одна башта з восьми — князів Чорторийських із окремими фрагментами мурів. На його території замкового комплексу ще й сьогодні можна побачити три монастирські комплекси: бригіток, єзуїтів і шариток, а також одну з найстаріших житлових кам'яниць. Монастир бригіток (див. Додаток Б) постав на місці палацу Радзивілів у 1624 році й проіснував до пожежі 1845 року, яка поширилася від нього на все місто. Після цих подій монастир закрили, а його будівлі віддали під в'язницю, відому сьогодні як «луцька тюрма». В ній 23 червня 1941 року безсудно розстріляли близько 3-х тисяч волинян.

Костел святих Апостолів Петра і Павла XVIII століття

В Луцьку з 1604 р. розгортає свою діяльність орден єзуїтів, який засновує колегіум – одну з вищих форм осілості ордену.

1609 р. Стає роком, коли луцькі єзуїти отримують дозвіл польського короля Сигізмунда III на придбання земельних ділянок під будівництво нового костьолу та колегіуму. Зачинателем цього проекту став талановитий архітектор Джакомо Бріано, за участю якого 16 липня 1616 р. закладається початок будівництва костьолу. Воно триває довго. Фундамент закладають в 1630 році, бані – в 1637 році, а саме освячення храму на честь Петра і Павла відбувається у 1639 році.

Після подій Другої світової війни його зачинили й перетворили на склад, а пізніше на музей атеїзму. В 1992 році колишню кафедру повернули католикам (див. Додаток В).

Монастир шариток XV-XVIII століття

Неподалік католицького костьолу розташований монастир шариток, який має П-подібну споруду. Цей комплекс будувався впродовж XV—XVIII століттях і складався з будівель старої католицької кафедри Святої Трійці, а саме: палацу єпископа, шпиталю, латинської школи, дієцезіальної канцелярії. Наприкінці XVIII століття тут почала діяти Академія наук, а в XIX столітті шпиталь опікали сестри милосердя — шаритки. За мурами Окольного замку із заходу розкинулися торгово-ремісничі райони та церковно-панські території самого міста Луцька.

Будинок родини Косачів (кінець XVIII — початку XIX століття)

Біля костьолу Петра і Павла розташована двоповерхова кам'яна споруда кінця XVIII — початку XIX століття. Впродовж 1890—1891 років тут проживала родина Косачів, що поповнила українську культуру двома відомими постатями: Лесею Українкою та її матер'ю Оленою Пчілкою.

Зараз у будинку розташована дирекція Луцького державного історико-культурного заповідника (див. Додаток Г).

Домініканський монастир XVII століття

На березі річки Стир, у південній частині міста Луцька, знаходиться домініканський монастир — одна з пізніших будівель найдавнішого католицького монастиря в Луцьку. У часи розквіту католицької церкви в ньому діяли школа, друкарня і музична капела. Тепер в монастирі розміщується духовна семінарія Української Православної Церкви (див. Додаток Г).

Луцька синагога XVII століття

У західній частині домініканської території розташувався масив єврейської забудови, історично названий «Жидівщиною». В ньому збереглася головна луцька синагога — пам'ятник культової єврейської архітектури XVII століття. Її особливістю є прибудована до молитовної зали оборонна башта, через яку синагогу іноді називають «Малим замком».

Лютеранська кірха 1906—1907 рр.

Лютеранська кірха збудована в 1906—1907 роках церковною громадою німецьких колоністів. Має неоготичний стиль зі стрімким шпилем. Нині вона відреставрована і використовується для духовних потреб євангельськими християнами-баптистами (див додаток Д).

Церква Святої Покрови XVII століття

Ближче до центру старого міста розташовуються ще одна пам'ятка культової архітектури — церква Покрови Пресвятої Богородиці. Це найдавніший із сьогодні діючих християнських храмів міста Луцька. В церкві Святої Покрови місцеві науковці віднайшли образ Святої Богородиці — одну з найдавніших ікон України. Сьогоднішній вигляд храму склався після капітальної його перебудови у XVII століття і добудови дзвіниці у XIX столітті (див додаток Д).

Монастир василіанів XVII століття

Біля площі «Братський міст», у північній частині Старого Луцька, розміщений монастир василіанів, який мав споруди Луцького православного братства: Хрестовоздвиженську церкву та монастирський будинок зі шпиталем і школою.

Православне братство волинських шляхтичів, духовенства та луцьких міщан у першій половині XVII століття збудували релігійний комплекс для захисту своєї віри, мови й культури від державного католицизму та ополячення. При братському монастирі невеликий період діяла друкарня. В крипті храму знайшли свій спочинок визначні захисники православної віри та громадські діячі XVII століття.

Сьогодні Хрестовоздвиженська церква, яка збереглася не повністю, використовується за призначенням, існують проекти відновлення її давнього вигляду.

Прийдешнє старої частини Луцька керівництво Державного історико-культурного заповідника бачить у збереженні та реставрації його

архітектурних пам'ятників, а також в охороні і відтворенні історичної спадщини шляхом відновлення давнього образу Луцька й функцій міста (див. додаток Е).

Державний історико-культурний заповідник «Стародавній Володимир» є культурно-просвітницьким, науково-дослідним закладом, що здійснює на відведеній йому території її наукове дослідження, охорону пам'яток культурної спадщини, популяризацію знань про них, забезпечує належне використання їх та реставрацію. Згідно Генерального плану розвитку ДІКЗ «Стародавній Володимир» територія заповідника становить 14,5 га. До його складу входять 6 пам'яток національного значення і 19 – місцевого. Серед них пам'ятки національного значення: 1. Городище (земляні вали). 2. Кафедральний собор Успіння Пресвятої Богородиці. 3. Будинок з дзвіницею, 4. Стіни з воротами. 5. Костел Якіма і Ганни, 6. Собор Різдва Христового, 7. Василівська церква, 8. Миколаївська церква,

В межах цієї локації цікавим є туристичний маршрут під назвою «По давньоруських містах» (Галич – Рогатин – Львів – Жовква – Володимир-Волинський), у якому основними пунктами є Галич та Володимир-Волинський і який включено до Національної системи «Намісто Славутича». Троїцький костел Петра і Павла (XVIII ст.) збудований у стилі раннього бароко, пишно декорований скульптурами та настінними розписами. Також особливе враження справляють архітектурний ансамбль Воздвиженського братства (1617 р.); монастир домініканців, монастир василіанів, нині діючий жіночий Зимненський монастир, Володимир-Волинський Успенський собор (XII ст.) та інші.

Музей-садиба Лесі Українки у с. Колодяжне (Ковельський район, Волинської області)

Волинь справедливо називають «Лесиним краєм», так як саме Леся Українка принесла шану красі та неповторності природи, звичаїв, легенд цього чарівного регіону України у своєму літературному шедеврі «Лісова пісня». У

селі Колодяжному, де довгий час мешкала родина Косачів, працює Музей-садиба поетеси.

Садиба В. Липинського у Затурцях кінця XIX століття (Локачинський район Волинської області)

У селі Затурці розміщено меморіальний комплекс В. Липинського, котрий тут народився у 1882 р. Садиба Липинського у Затурцях на початку XX століття відома як зразковий господарський комплекс наприкінці XIX ст. Створення тут у наші дні, наприклад, дослідницької сільськогосподарської станції з широкою виставочною діяльністю, послужило б визначенню конкретного адресата.

Маєток Радзивілів (с. Олика)

Відвідування Олики - маєтку і замку Радзивілів могло відбуватися і під час сезону полювання, оскільки Радзивіли були відомі своїми мисливськими уподобаннями. Тим більше, що мисливські послуги пропонують у недалекому від Олики с-т Цумані.

Туристичні маршрути Волинського краю

На теренах Волині діють цікаві туристичні маршрути: «Шляхами козацької звитяги», «Старе місто», «До витоків «Лісової пісні», «В озерний край» та інше. Велику кількість туристів приваблюють до цього краю фестивалі: Міжнародний фестиваль різдвяної драми — «Різдвяна містерія», Міжнародний фестиваль українського фольклору «Берегиня», Міжнародний фестиваль «На хвилях Світязя», Міжнародний фестиваль «Поліське літо з фольклором», Музичний фестиваль «Стравінський і Україна», Всеукраїнський молодіжний фестиваль «Володимир» та ін.

Зважаючи на вищезазначене бачимо, замкова мережа Волині є досить важливим та різноманітним ресурсом для її розвитку. У репрезентованому матеріалі показано роботу заповідників та музеїв, які представляють пам'ятки архітектури, замки, родові маєтки, інше. Всі засоби презентації, починаючи з виставок (як тимчасових, так і постійнодіючих) до конкурсів та фестивалів, мають змогу привернути увагу відвідувачів, працівників органів державної

влади, великого й малого бізнесу для наступного розгортання інформації та безпосередніх бізнес-проектів з цієї тематики.

Висновки до розділу 2

Система культурно-мистецької мережі регіону працює на основі єдиної базової складової закладів культури, які у визначеному обсязі представляють різноманітні соціокультурні послуги населенню та працюють над втіленням їх художніх та творчих потреб.

Від мережі закладів культури клубного типу області на тепер вимагається максимальна реорганізація з огляду на соціально-економічне становище територіальних громад, які їх утримують. Найперше, варто було б створити новий перелік соціальних послуг у клубах, щоб гарантувати їх рентабельність. Бібліотечна діяльність — один із динамічних напрямків культурно-мистецької мережі, сьогодні посідає провідні позиції щодо впровадження інформатизації та інноваційних форм діяльності у цій роботі як у селах, так і в містах. Це допомагає зберегти мережу бібліотек та забезпечити їх розвиток. Особливої уваги потребує питання якості кадрів, так як клубні працівники, переважно виступають найслабшою ланкою у системі культурної практики.

Охорона культурної спадщини та діяльність музейної мережі на сьогодні виступають одними з найперспективніших напрямів діяльності. Вони зберегли поступову динаміку розвитку й популяризуючи унікальні культурні цінності, стали взірцем розвитку культури регіону. Культурно-дозвіллева діяльність на місцях перебуває зараз у часі перебудови та пошуку змісту й нових форм роботи із відвідувачем. Суттєвим вважаємо розростання мережі таких закладів, спрощення доступу до них населення малих міст та сіл.

Описана у дипломній роботі культурно-масова робота у Палаці культури міста Луцька та ВОУНБ імені Олени Пчілки зорієнтована на

виховання культурного рівня у відвідувачів. В їх діяльності використовувались такі форми: пізнавальні тематичні зустрічі, квести, віртуальні подорожі, театралізовані дійства. Для різних вікових категорій користувачів майстер-класи: «Листівка-привітання своїми руками»: до Нового року; «Солодка квіточка – сюрприз»; «Солодкий букет для рідної матусі»: до Міжнародного жіночого дня 8 березня; «Валентинка коханій людині»: до дня Св.Валентина; «Створення міні-гобелена з інтерпретацією зимового пейзажу» за участі майстра декоративно-ужиткового мистецтва з художнього ткацтва Нелі Опришко; «Оригінальна новорічна поробка. Обгортка на шоколадку «Сніговичок» за участі майстринь міста та ін.

При Палаці культури міста Луцька створена арт-студія «Сучасник». Нею здійснено розробку системи заходів, які націлені на виявлення, пошук, та розвиток талантів серед молодого покоління, опанування різними мистецькими техніками предків, які створюють можливості дітям для виявлення себе як громадянина та патріота. При Палаці культури жителі міста у партнерстві стануть творцями контенту, який забезпечить збереження культурної спадщини Волинського краю і зробить його доступним для дітей, молоді, освітян, дослідників, науковців, представників туристичної сфери та культурних індустрій, громаді.

РОЗДІЛ 3

ГАЛУЗЬ КУЛЬТУРИ ЯК ФОРМА ПРЕЗЕНТАЦІЇ В ДЕРЖАВНИХ ПРОГРАМАХ

3.1. Новації у просуванні власного культурного продукту в сучасних умовах: регіональний аспект

Структура культурно-мистецької галузі Волинської області — непроста і різнобічна. До неї входять заклади культури та мистецтва через територіальний поділ форм, проявів культурно-мистецької складової життя певної групи людей, класифікація об'єктів виробничої та соціальної інфраструктури, а також вираження аспектів національної, духовної, інформаційної, політичної, рекреаційно-туристичної діяльності населення. Важливим складником, що визначає риси галузі культури та мистецтва є регіональна організація державної влади, а саме: регіональна структура управління культурою та мистецтвом, адміністративно-територіальний устрій області, місцеві органи державної влади та локального самоврядування, інституційна структура галузі та її зв'язок із головним центром.

Галузь культури та мистецтва, її практична складова, утворюється і затверджується на законодавчому рівні, беручи до уваги місцеву специфіку культурного життя та ступінь соціально-економічного розвитку області, її територіальних громад, на балансі яких знаходяться заклади культури. Отже, думка ТГ також має значення.

За дослідженнями С. І. Задворного, пропонується така класифікація: «за функціональним призначенням» називають такі групи закладів:

- мистецькі заклади (концертно-видовищні установи), а також установи, в яких реалізовується творча діяльність, художники-професіонали, скульптори, майстри народних художніх промислів, аматори мистецтва (діти, дорослі) та ін.;

- культурно-просвітницькі заклади, що провадять архівну, бібліотечну, освітню роботу в різних навчальних закладах спеціального спрямування та відповідну клубну діяльність;
- відпочинкові та розважальні заклади: дозвілєві установи, заклади шоу-бізнесу та туризму.

За змістовою ознакою та за обсягом надання послуг виділяють такі культурно-мистецькі заклади:

- первинних послуг щоденного споживання (філіали дозвілєвих об'єктів, клуби, бібліотеки, ін.);
- надання послуг регулярного споживання (палаці культури, універсальні, спеціалізовані бібліотеки, музеї, кінотеатри, школи естетичного виховання);
- надання послуг несистемного характеру (концертно-видовищні організації, вищі навчальні заклади культурно-мистецької освіти тощо)» [34, с. 152].

Практична складова культурно-мистецької галузі області формується і знаходиться у прямій взаємозалежності від базової мережі. До базової мережі закладів культури і мистецтва Волинської області (відповідно до Закону України «Про культуру» (2010 р.)) відноситься група установ, підприємств, організацій державної та приватної форми власності, робота яких націлена на забезпечення умов для творчого розвитку людини, зосередження, збереження, використання та поширення інформації про матеріальні й духовні регіональні культурні цінності, наукові пошуки, а також на передбачення умов для цілісності культурного простору України, доступі до національного культурного надбання, виконання прав громадян у галузі культури [2]. Ефективний культурний розвиток територіальних громад гарантують базові заклади культури та мистецтва, до прикладу, клуби, будинки культури, бібліотеки, інше. Так здійснюється збереження етнічно-культурної самобутності громади та її самоорганізації. Розрізняють дві складові базової мережі закладів культури:

- місцевий — це заклади культури комунальної (приватної) форми власності;
- загальнодержавний — це державні, в т. ч. національні заклади культури.

Державний рівень мережі представлений в області Національним історико-архітектурним заповідником «Старий Луцьк» та державними історико-культурними заповідниками у місті Луцьку: «Будинок Косачів», «Курха», «Домінаканський монастир», «Монастир Бригіток», «Монастир Василіанів», «Монастир Єзуїтів», «Монастир Шаріток», «Синагога», «Покровська церква», «Хрестовоздвиженська церква». На основі аналізованого матеріалу, варто зазначити, що в області функціонує 4518 закладів, що надають послуги дозвілля і розваг, з них місцеву базову мережу формують 1031 заклад культури клубного типу (983 клубні заклади знаходяться у сільському регіоні), 926 бібліотечних закладів, 49 початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів, 28 державних музеїв, 2 театри, філармонія, 2 вищих культурно-освітніх навчальних заклади. Практичне призначення мережі культурно-мистецької галузі полягає у максимальному наближенні культурних благ до громади та охоплення ними найбільшого числа населених пунктів. Через те і повноцінне впровадження культурної політики в Україні можливе при умові доступу людей до культурних благ та одержання якісних соціокультурних послуг» [87]. Формування єдиного культурного простору регіону вимагає реорганізації інфраструктури культурно-мистецької галузі. Для прискорення доєднання української культури до міжнародної культурної спільноти, державним органам влади та місцевого самоврядування потрібно сприяти відродженню місцевих звичаїв, посилювати відкритість у доступі до новітніх форм мистецтва.

Провівши дослідження, варто зазначити: Волинська область володіє унікальним творчим потенціалом та має власну історико-культурну спадщину. Повноцінне використання цих ресурсів стане можливим при умові створення сприятливих умов для формування розвиненої мережі закладів культури.

Якщо аналізувати регіональну складову стану забезпеченості культурними установами та організаціями, то бачимо розподіл на чотири групи районів із різними рівнями забезпеченості основними закладами культури і мистецтва з розрахунку на 1000 мешканців:

- I рівень — властивий для районів із розвиненою густозосередженою мережею закладів культури, безпосередньо, присутністю значної кількості кінозалів і музеїв. Найвищі показники у Ковельському, Володимир-Волинському і Горохівському районах;
- II рівень — властивий районам із відносно урівноваженим розвитком усіх видів закладів культури. Проте, в окремих районах разом із високими показниками забезпеченості бібліотеками, клубними закладами, цілком відсутні кінозали. Значними показниками у цій групі виділяються Рожищенський, Любомльський і Маневицький райони;
- III рівень — властивий решті районів області, окрім Луцького. Переважно це південно-західні та північно-східні регіони. Досить низькі показники викликані через густонаселеність територій та через обмежену кількість культурно-мистецьких закладів;
- VI рівень — забезпеченості охоплює Луцький район. Але звернімо увагу на те, що мала кількість закладів культури у районі, компенсується їх вагомим інфраструктурним потенціалом в обласному центрі, суттєвим ресурсним забезпеченням, великим переліком послуг та високим статусом.

Тому, населення Волинської області забезпечене закладами культури в достатній мірі. Але, варто зауважити, існують деякі регіональні диспропорції, що потребує організаційної роботи із введення в дію нових закладів культури та мистецтва й реорганізації нерентабельних.

Продуктивним стало впровадження інноваційних засобів у концертно-видовищні програми та шоу-проекти у ЗККТ. Сумісна діяльність ЗККТ із

громадськими організаціями та національно-культурними товариствами області показала власні переваги. Нові економічні умови призвели до комерціалізації в діяльності клубів, закладів культури. Досить часто клубами, палацами й будинками культури використовуються платні послуги.

Продовжується пошук нових способів надання платних послуг клубними закладами області. Волинський обласний науково-методичний центр культури — провідна установа клубного типу, яка заснована у 1979 р. на базі обласного науково-методичного центру народної творчості і культурно-освітньої роботи (діє з 1940 р. як обласний Будинок народної творчості) з метою організації єдиного культурного, мистецького та інформаційного простору Волині. Головним спрямуванням діяльності центру є: організаційно-методична й творча робота спрямована на впровадження державної політики в галузі національної культури, участь у всеукраїнських та обласних програмах з національно-патріотичного та естетичного виховання, укоріненні духовності та зміцненні морально-етичних засад суспільства, підтримці культурно-мистецьких ініціатив громадських об'єднань, допомозі у розвитку аматорського мистецтва (театрального, музичного, пісенного, хореографічного), образотворчого та декоративно-ужиткового мистецтва, відродження народних традицій, звичаїв, обрядів, пошук та впровадження сучасних засобів у роботі культурно-дозвіллевих закладів; організація фольклорно-етнографічних експедицій, пошуково-інформаційна, фондоутворююча діяльність; поповнення, впорядкування, систематизація і створення власних джерел та видів інформаційної аналітики, створення інформаційно-рекламної продукції та кіно-відео-фотоматеріалів з питань культурно-мистецької діяльності, впровадження мережі рекреаційних баз «зеленого туризму»; організаційно-методичне консультування роботи клубних закладів, початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів; надання практичної та методичної допомоги клубам області з удосконалення змісту, форм та методів культурно-просвітницької діяльності, пошуку інноваційних практик для роботи, вдосконалення виконавського рівня

аматорських колективів, вибору репертуару тощо; надання практичної і методичної допомоги з підвищення рівня навчально-виховної роботи початковим спеціалізованим мистецьким навчальним закладам, а саме, у розробці освітніх програм, навчальних планів, прогресивних методик; координація діяльності з налагодження постійних та нових міжрегіональних і міжвідомчих творчих зв'язків у галузі культури в Україні та за її межами; дослідження, аналіз та визначення напрямків розвитку соціокультурного становища в області, пошук та впровадження на цій основі соціально-культурних програм на основі особливостей та традицій регіону; організація і проведення районних, обласних, всеукраїнських та міжнародних фестивалів, виставок, конкурсів, наукових та науково-практичних конференцій, свят, календарно-обрядових видовищ тощо; дослідження, узагальнення та розповсюдження досягнень культури, мистецтва, передового досвіду у роботі провідних спеціалістів галузі, кращих установ та колективів; вивчення та узагальнення інформації про діяльність клубних закладів районів і міст області, приймання звітів роботи клубних установ, спеціалізованих мистецьких навчальних закладів початкового рівня; видавнича та поліграфічна діяльність: виконання видавничих, інформаційно-реklamних, художньо-оформлювальних робіт, поширення книжкової, газетно-журнальної та іншої друкованої продукції, створення інформаційних, рекламних, розважальних, музичних, відео- та кіносюжетів, програм, музичних фонограм, їх демонстрація; підготовка, видання та впровадження методичних рекомендацій, збірників репертуарів, брошур, буклетів, розробок, наукових досліджень, звукозаписів, фонохрестоматій, аранжування та обробка музичних творів, робота з фонотекою, роздрук нотного матеріалу, виготовлення іншої друкованої продукції; поліпшення спільно з управлінням культури і туризму облдержадміністрації навчально-матеріальної бази Центру.

Внутрішню структуру складають 5 відділів: відділ аматорського мистецтва та народної творчості (у складі якого діє сектор музично-хорового мистецтва та мистецьких шкіл); відділ організаційно-методичної та культурно-просвітницької роботи; редакційно-видавничий сектор; народна аматорська кіностудія «Волинь»; народний аматорський фотоклуб «Промінь»; господарський відділ.

В останні роки, до початку повномасштабного вторгнення росії в Україну, спостерігалась активна робота культурно-мистецьких закладів на ниві образотворчого та декоративно-ужиткового мистецтва, які розповсюджують інформацію про творчі здобутки художників-аматорів, майстрів народного мистецтва та народних митців. Регіональне декоративно-ужиткове мистецтво – явище багатогранне. Воно впроваджується у напрямках: традиційне народне мистецтво (народні художні промисли), професійне мистецтво та самодіяльна творчість. У Волинському ОНМЦК створено інформаційний банк даних на основі інформації з районів та міст області. Свої таланти та творчі здібності населення області має можливість реалізовувати в любительських об'єднаннях та в клубах за інтересами. В регіоні функціонують 294 таких осередків, у яких займається 2745 творчих осіб. Це майстри вишивки та художнього ткацтва, обробки дерева, металу, шкіри, природних матеріалів, а також майстри-керамісти, гончарі, з писанкарства, бісероплетіння, інші. Працює 154 дитячих об'єднання, де займається 1289 дітей. Найбільша кількість таких клубних формувань у Ковельському, Горохівському, Ківерцівському районах [86]. Виставки з образотворчого та декоративно-ужиткового мистецтва здійснюють важливий вплив на художньо-естетичне виховання відвідувачів, так як глядачі мають змогу отримати не тільки естетичне задоволення, але й підвищити свій культурний рівень, спонукати до бажання навчитись декоративно-ужитковому мистецтву, розвивати свої творчі задатки. Влаштування таких дійств та участь у них людей із творчим началом, виступає своєрідним засобом визнання з боку мистецького товариства, їх досягнень та створює змогу для реалізації власної

продукції. Велику кількість художніх виставок проведено в Луцькому — (186) та Ковельському (171) районах. Суттєвий внесок у розвиток аматорського мистецтва здійснюють фото-, кіно- та відеостудії. Вони переважно направлені на фото- та відеозйомку культурно-мистецьких міроприємств, створення документальних та художніх фільмів про історію краю, популяризацію та збереження культурних надбань, тощо. У Волинській області працює 9 фотографічних та кіностудій, з них дві — дитячі. Загальна кількість учасників складає 36 осіб, в тому числі 15 дітей. Такі об'єднання працюють у Луцькому, Ковельському, Шацькому районах. Учасники цих студій влаштовують відеопокази, фотовиставки, висвітлюючи пейзажі, побут регіону. Проте, у більшості районів Волинської області кіно-, фото-, відеомистецтво поки не набуло належного розвитку. Однією з причин вважаємо загальне зменшення інтересу до різних форм самодіяльної художньої творчості через всепоглинаючу інформатизацію суспільства, а тому відбувається нівелювання функції художнього об'єднання, яка полягала у художньому вихованні та освіті населення.

Державні органи влади та місцевого самоврядування розробляють та реалізують проекти підтримки секторальної політики, підтримки регіональної політики України Міністерства розвитку громад та територій України.

Волинською обласною державною адміністрацією у 2021 році створено проєкт «Реставрація Луцького Верхнього замку – пам'ятки архітектури національного значення» з реставрацією зовнішніх композицій, відродженням привабливої туристичної локації в м. Луцьку Волинської області.

Основний напрям програми — збереження об'єктів культурної спадщини, розвиток туристичної галузі та вироблення позитивного іміджу регіону. Мета програми:

1. Відбудова архітектурної пам'ятки, поновлення музейної території як елементів інвестиційної привабливості регіону.

2. Заснування сприятливих умов для доступу до культурної спадщини регіону, утворення позитивного іміджу м. Луцька як туристичного центру Волинської області.

Термін реалізації – 36 місяців.

Виконавчим комітетом Луцької міської ради у 2022 р. створено проект «Реставрація, пристосування, музеєфікація пам'ятки архітектури місцевого значення «Будинок Косачів».

Напрямом програми є: збереження об'єктів культурної спадщини.

Мета програми – проведення реставраційних робіт у Будинку Косачів, з можливістю використання його під музейні виставки. Розвиток туристичної індустрії та просування позитивного іміджу регіону.

Термін реалізації – 24 місяці.

Проект, який заслуговує на увагу – це «Нове життя старого міста: ревіталізація пам'яток історико-культурної спадщини Луцька та Любліна», що впроваджувався у рамках Програми транскордонного співробітництва Польща—Україна 2014–2022. Проект із загальним бюджетом 1,676 млн євро, 1,034 млн євро з яких отримало місто Луцьк, передбачалось відновлення вежі Чорторийських, Монастиря Єзуїтів з підвалами в Луцьку, готичної вежі у Любліні, а також інші заходи спрямовані на збереження та покращення туристичної привабливості історико-культурних пам'яток обох міст.

Мета проєкту: збільшення привабливості культурної спадщини українсько-польського прикордоння шляхом активізації досліджень та промоції фольклорних традицій в обох регіонах, їх відтворення та передача наступним поколінням, демонстрація позитивного впливу народного мелосу на емоційний стан людини [88].

Очікуваними результатами вищезазначених програм – формування позитивного іміджу регіону для подальшого залучення інвестицій, примноження числа туристів у Волинській області, підвищення економічного розвитку та потенціалу ОТГ.

Підсумовуючи вищевикладене варто зазначити, діяльність в напрямі популяризації установ культури та мистецтва, зростання їх рівня презентативності та конкурентноспроможності на ринку культурно-мистецьких послуг у Волинській області проводиться достатньо активно і набуває задовільного характеру, проте залишаються невирішеними низка організаційних питань, головними з яких є атестація місцевих кадрів, яка сприятиме виявленню потенціалу галузі, його спроможності до реалізації тих реформаційних перетворень, які розпочато в країні.

Проблеми просування культурної продукції на сучасному етапі будуть описані у наступному параграфі дипломної роботи.

3.2. Сучасні тенденції та проблеми в просуванні регіонального культурного продукту

Реалізація регіональної культурної політики в Україні може здійснюватись лише за умов надання населенню доступу до культурних послуг та впровадження високоякісного соціокультурного обслуговування. Розбудова національного культурного простору потребує перегляду діяльності закладів культурно-мистецької галузі, підвищення здатності їх інфраструктурної спрямованості.

Потрібно наголосити, що одним із сучасних та ефективних інструментів у здійсненні зв'язку між населенням та органами державної влади є веб-сайти. Луцька міська рада не стала осторонь світових інформаційних зрушень у суспільстві та для створення тісної співпраці з громадою, інформування своєї діяльності, підвищення іміджу міста Луцька створили власний веб-сайт: <http://culture-lutsk.org.ua/> .

Серед основних розділів, які розміщені на головній сторінці, є: «Заклади», «Проекти», «Спадщина», «Товариства», «Заходи», «Нематеріальна культурна спадщина», «Колективи», «Діячі». На сайті міста Луцька можна віднайти важливу інформацію про події, що провелись чи

будуть проводитися, а також службові документи (положення про роботу відділів, резолюції з прийняття рішень, паспорти громад, інше) та всіляку іншу інформацію, що може зацікавити як жителів міста чи області, так і потенційних спонсорів проектів.

Отже, міська адміністрація є вагомим органом державного управління, яка у своїй роботі намагається задовольняти інтереси місцевого населення, визначає основи функціонування територіальної громади, форми, засади й порядок провадження нею місцевого самоврядування. Розвиток міста, а саме, благополуччя міського об'єднаного територіального утворення залежить від того, як виконавчі органи та органи самоорганізації жителів міста та області зуміють налагодити продуктивну співпрацю. Відповідальність перед виборцями, високий професіоналізм працівників державних органів влади — є запорукою закладення узгоджених позицій, прийняття відповідальних рішень в галузі культури та мистецтва.

Зате прогресивний поступ інформаційного суспільства, не зміг забезпечити продуктивної роботи установ культури. Вважаємо, що основними причинами стало таке:

- слабкість взаємодії між територіальними громадами та державними органами влади;
- неефективність у виробленні моделі поступального втілення у розвиток регіональних закладів культури та мистецтва із зваженням на особливості місцевого ресурсу.
- виділення коштів на галузь культури та мистецтва за залишковою ознакою;
- низька спроможність населення до оплати послуг, що не мають побутового характеру та низька споживча ефективність культурно-мистецьких міроприємств;
- незначний перелік послуг соціокультурного обслуговування населення;

– низька можливість впровадження інноваційних технологій та залучення небюджетних, спонсорських коштів;

– давнє матеріально-технічне обладнання в установах культури й мистецтва, проблемні питання у фізичній підтримці споруд на належному рівні для їх експлуатації;

– невирішені питання з транспортом до населених пунктів, де функціонують заклади культури та мистецтва та вкрай скорочене забезпечення транспортом для провадження гастрольної діяльності;

– тотальне залучення до роботи в галузі культури і мистецтва фахівців інших спеціальностей, низька заробітна платня та незначний соціальний пакет;

– незначний рівень провадження ефективної інформаційної та рекламної кампанії про зміст роботи установ культури й мистецтва, низький стан якісної рекламної продукції та якісного управління галузі.

Але головною ознакою неефективної діяльності є якість кадрового складу в усіх напрямках галузі. Часто він не здатен критично оцінити свої дії, запропонувати нестандартні ідеї чи рішення.

Головними причинами, які закладені у нерівномірності забезпеченості населення закладами культури та мистецтва Волинської області, які були виявлені нами в процесі проведеного дослідження, варто назвати наступні:

– характер розселення населення;

– демографічна криза (міграція, депопуляція, військової дії на території країни);

– руйнівні процеси в регіональній економіці та культурно-мистецькій галузі, зокрема;

– нормативна основа чинного законодавства щодо базової мережі закладів культури та мистецтва;

– фінансово-господарські завади для інтенсивного розвитку галузі.

Названі причини майже не залежать від діяльності працівника установи культури та мистецтва, але він змушений їх враховувати у провадженні своєї

професійної діяльності, володіти усім переліком засобів та форм для ефективного їх використання у подальшій культурній практиці.

Необхідним залишається проведення змістовного моніторингу забезпечення населення закладами культурно-мистецької галузі, якості надання ними культурних послуг та транспортної логістики. В межах проведеного дослідження зрозуміло — жителі Волинської області забезпечені закладами культури задовільно. Проте на сьогодні існують суттєві регіональні диспропорції, а це потребує і введення в освітню діяльність нових закладів, і оптимізацію неефективних закладів, створення регіонального сучасного культурно-мистецького осередку.

Розвиток галузі в регіоні полягає в ефективному використанні ресурсів культурно-мистецької галузі. Це пояснюється насамперед тим, що в останній час спостерігаються поступ до демократизації та гуманізації суспільного життя. Виділяється прошарок громадян, які за мету ставлять собі опанування якнайбільшим об'ємом інформації у художньому вимірі, задоволенні своїх моральних та естетичних потреб. У цьому контексті, ґрунтовною галуззю виступає туризм, а саме, залучення у туристичний бізнес закладів культури та мистецтва різних форм власності, які є суб'єктами збереження, примноження та популяризації культурної спадщини, місцевих традицій, інше. Це сприяє створенню якісної послуги в напрямі культурного туризму та створить передумови покращення соціокультурного обслуговування населення. Це є особливо цінним для регіонів із швидкими темпами розвитку туризму, густотою культурно-мистецьких закладів та творчими можливостями населення. Головними ознаками збільшення ролі культурно-мистецького напрямку розвитку стали процеси перетворення в соціально-економічній галузі України на початку 1990-х років. Помітні зміни спостерігались у питанні комерціалізації діяльності культурно-мистецьких закладів, а також впровадження у практику шоу-проектів та інноваційно-видовищних програм. Незважаючи на всілякі труднощі, державні заклади культури та мистецтва залишились провідними установами в організації дозвілля.

Через багатоманітність впливу культурно-мистецької галузі на розвиток туризму визначають п'ять рівнів культурного туризму:

- фаховий (професійний), що базується на професійних зв'язках;
- спеціалізований, який підпорядкований задоволенню культурних потреб туристів;
- неспеціалізований, у використанні засобів задоволення культурних благ покладається суттєво, але це не є головною метою туристичної послуги;
- супровідний, коли споживацький інтерес в задоволенні культурної мотивації туриста займає низьку сходинку і, відповідно, стає додатковим, необов'язковим аргументом його туристичної поведінки.

Залучаючи мережу установ культури й мистецтва Волинської області, варто придивитись до покращення туристичних послуг супровідного й неспеціалізованого характеру, а потім — намагатись розвивати спеціалізований і професійний.

На сучасному етапі розвитку туристичної індустрії, успішного значення набувають ті заклади, які провадять свою діяльність в обласних центрах чи великих містах з розвиненою інфраструктурою. Це палаци культури, центри народної творчості, театри, філармонії, цирку. Вони працюють над актуальним репертуаром, використовують діалогові форми роботи; беруть участь у гастрольях, пропонують у користування свої зали для виступів інших творчих осіб колективів; презентують глядачам кращі твори художньої майстерності та репрезентують себе в регіоні в якості соціокультурного центра.

Свою сходинку займають художні салони, галереї та музеї, вони репрезентують історичні та художньо-мистецькі цінності, висвітлюючи регіональні особливості духовного розвитку. Інфраструктурна складова цих установ добре співпадає із установами для проведення різноманітних культурно-дозвіллевих заходів. Заповідники національного масштабу та державні музеї, можуть надавати комплекс культурно-пізнавальних послуг для відвідувачів. Парки культури і відпочинку займаються проведенням

різноманітних культурних та спортивних заходів, етнографічних та фольклорних свят, музичних фестивалів, ярмарків та інших заходів дозвілля.

Варто згадати про бібліотечні, архівні установи, книжкові магазини, адже в умовах розвитку постіндустріального (інформаційного) суспільства заклади, що надають потрібну інформацію стали затребуваними. Вони зуміли розширити перелік послуг та включити в основну роботу ще культурно-дозвіллеву, яку сьогодні потребує суспільство. Нового поштовху отримали клуби. Вони, поряд з основною діяльністю, що полягає в організації та проведенні місцевих свят, концертів, стали займатись створенням інформації про можливості туристичного потенціалу регіону. Перевагу у розважальному контексті діяльності отримали ті клуби, які побудували свою роботу зважаючи на комерційну складову. Молоді люди залюбки відвідують вечірки, концерти зірок шоу-бізнесу, дискотеки, інше. Мистецькі кафе, бари, ресторани стали тими локаціями, де, крім гастрономії, пропонується креативний молодіжний інтер'єр, де відвідувачі можуть проглядати мистецькі виступи, інсталяції, ін., тобто пізнати «душу» міста чи регіону.

У майбутньому, ці напрями діяльності, варто було б використовувати у просуванні туристичної індустрії краю. Це могло б проявлятись в організації різноманітних музичних фестивалів, в екскурсійних туристичних поїздках зі знайомства з культурною спадщиною регіону, його обрядами і традиціями, розробка мистецьких турів за покликаннями, майстер-класів народних художніх промислів, впровадженні у місцевому середовищі різноманітних форм паблік-арту. Потрібно також проводити різноманітні обговорення, на рівні конференцій, семінарів із участю не лише науковців, але й митців, представників громадськості, місцевої влади, з обговорення проблем комплексного розвитку туристичної інфраструктури та місця закладів культури і мистецтва в ній.

Тому заклади в галузі культури та мистецтва є складовою частиною культурної інфраструктури, ресурсом у формуванні культурного ринку регіону. Обмаль уваги з боку держави та місцевих органів влади до культури

та мистецтва стримують комплексний суспільний розвиток регіонів. Отже, одним із головних завдань національної політики Уряду є розбудова регіональної мережі туристичної інфраструктури, яка б відповідала вимогам міжнародних стандартів та конвенцій. Але, не менш вагомим є й бажання самих працівників до креативу, творчості, ефективності виконання своїх обов'язків для покращення функціонування галузі. І лише таке поєднання забезпечить позитивне впровадження новацій у будь-якій справі.

Висновки до розділу 3

Сучасний розвиток культурно-мистецької галузі повинен переплітатись із креативними напрямками діяльності. Інновації в галузі культури і мистецтва передбачають об'єднання закладів, установ та організацій будь-яких форм власності, митців та творчих колективів окремої регіональної локації, за підтримки державної влади та фахівців галузі, з метою подолання кризових явищ та підвищення конкуренції серед учасників цього процесу. Його базовою основою має стати формування підвалин культурно-мистецьких центрів, які б виступали ядром креативних інноваційних зв'язків. Такими центрами можуть бути міста: Луцьк, Володимир-Волинський, Берестечко, інші. Кожен із них має свої властивості та відмінні риси. Для центральної частини Волинської області основними напрямками можуть бути — концертно-видовищна діяльність, музейна справа, бібліотечна справа; для південної — історія культурної спадщини, народна аматорська творчість, музейна справа; для північного — робота клубів, народна аматорська творчість. Розбудова культурно-мистецької галузі не може суттєво вплинути на структуру і основний напрям діяльності самої галузі. Але невирішеним залишається питання у можливості новоутворених територіальних громад утримувати систему закладів культури, які є малоприбутковими та дотаційними.

І в цьому розумінні знову повертаємося до освітнього середовища, так як без оволодіння відповідними компетенціями сучасними фахівцями

культури та мистецтва, спілкування їх із практиками, що намагаються активно долучатися до освітньо-виховного процесу, не можливо це питання вирішити. До прикладу, згідно із статистичними даними провідних науково-дослідних установ доведено, що біля 70% працівників галузі не мають навіть фахової середньої освіти. Освітній рівень працівників обмежується, як правило, ЗОШ, навчання в якій завершилось біля 10—15 років тому. Якщо ще й зважити на факт виділення на сільський клуб 1—1,5 ставки, навіть уявити складно наскільки ефективною буде така робота. Тому ситуацію на Волині, як в принципі, і на Рівненщині потрібно змінювати навіть не зважаючи на складні події в нашій державі.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Отже, здійснений аналіз фахової літератури, відповідної джерельної бази об'єкта дослідження та апробації фрагментів дипломної роботи надав можливість обґрунтувати такі висновки:

1. Обрана для дослідження проблема викликає суттєвий інтерес, адже сьогодні, у бурхливий період становлення нової державності, воєнних подій на нашій території та різноманітних глобалізаційних процесів, специфіка діяльності усіх складових українського суспільства має відгукуватись у поточних питаннях і мережа установ культури не складає винятку;

2. Регіональна організація галузі культури та мистецтва формується під впливом універсальних і локалізованих чинників. До універсальних відносяться такі, що формують розвиток галузі загалом (нормативно-законодавчі, соціально-політичні, історико-культурні, інші). Актуальними проблемами регіональної ідентифікації жителів Волинської області є депопуляція, відновлення національної культурної спадщини, подолання ідеологічних стереотипів радянського періоду, інше.

3. Палац культури міста Луцька, як структурний підрозділ мережі закладів культури регіону, переносить на собі усі виклики сьогодення та спрямовує свою організаційно-культурну діяльність на різні прошарки населення, надаючи перевагу молоді;

4. Історіографія дослідження нашого питання досить широка, проте, стосовно конкретного матеріалу, де розглядається специфіка організація культурно-дозвілдової діяльності, явно бракує як практикам, так і керівництву галузі. Головною причиною є відсутність взаємозв'язків закладів культури з системою ЗВО, де функціонують освітні програми з цієї спеціальності, а також спостерігається нестача фахівців-менеджерів регіонального масштабу, спроможних усвідомити вагомість культурно-мистецької діяльності у сучасній практиці. Треба сказати, що самі практики галузі не завжди

вболівають за розвиток галузі, не ставлять актуальні проблеми у пріоритет власної подальшої організаційно-культурної діяльності. Не сприяє розвитку відсутність системи атестації місцевих кадрів у галузі культури, виключення становить мережа музичних шкіл України, де ще застосовуються відповідні критерії, яких дотримується керівний склад. Тому і справи там виглядають значно краще;

5. Достатньо чисельною є джерельна база наукового дослідження, представлена планами, звітами, статистичними даними установ культури та мистецтва, сценаріями та іншими документами, які зберігається в поточному архіві обраної для наукового аналізу установи. Також можна включити і різноманітні обговорення автора цього дослідження з місцевими практиками, бесіди, проведені ним як з активом Палацу культури міста Луцька, так і керівниками та організаторами різних рівнів;

6. Вагомого результату у сучасній організаційно-культурній практиці набуває застосування співробітниками закладів культури конкретних засобів для позиціонування себе в регіоні, що допомагає не лише залучати нових відвідувачів, але й постійно удосконалювати свою організаційно-культурну роботу;

7. Проте, при теперішньому повільному розвитку галузі, прискорити її еволюцію можуть частково використані піар-технології у практиці досліджуваного закладу культури;

8. У поступі культурно-мистецької галузі регіону суттєвого значення набуває культурно-мистецький потенціал території. Під час дослідження нами виявлено, що найбільшу вагу в регіоні складають історико-культурний (більше $\frac{1}{2}$ частини), інфраструктурний (понад $\frac{1}{3}$ частина від загальної частки) та духовно-культурний потенціал. За ознакою територіального поділу різних видів ресурсів, майже однаково характеризуються такі види: управлінський, творчий, інфраструктурний, менш впроваджений — інноваційно-інвестиційний.

9. Виконане дослідження надало можливість ще раз переконатися, що лише ґрунтовна фахова вища освіта, у поєднанні з відповідним практичним досвідом роботи у закладі культури та з широкою апробацією цієї проблематики, пошуком нових креативних форм репрезентації кожної такої установи й стане важливим підґрунтям для суттєвих змін на краще, допоможе будь-якому клубу чи закладу культури знайти свою нішу в сучасній регіональній культурній практиці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Про внесення змін до Закону України «Про культуру» щодо загальних засад надання населенню культурних послуг : Закон України від 29.04.2021 р. № 1432-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1432-20#Text> (дата звернення: 1.08.2024).
2. Про культуру : Закон України від 14.12.2010 р. № 2778-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2778-17#Text> (дата звернення: 11.09.2024).
3. Про музеї та музейну справу : Закон України від 09.08.2023 р. № 3300-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/249/95-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 13.09.2024).
4. Закон України «Про національний культурний продукт» (2011). Режим доступу : [https:// ips.ligazakon.net/document/JG0OV00A](https://ips.ligazakon.net/document/JG0OV00A).
5. Наказ Міністерства культури і туризму України від 23.05.2007 р. «Про затвердження Примірного положення про клубний заклад». Режим доступу: [https:// zakon.rada. gov.ua/rada/show/v0035655-07#Text](https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0035655-07#Text) (дата звернення: 13.09.2024).
6. Указ Президента України «Про додаткові заходи щодо розвитку в Україні традиційного народного мистецтва» (2008 р.). Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1203/2008#Text> (дата звернення: 13.09.2024).
7. Указ Президента України «Про додаткові заходи щодо державної підтримки культури і мистецтва в Україні» (2013 р.). Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/717/2013#Text> (дата звернення: 13.09.2024).
8. Бабицька С. І. Основні принципи державного управління культурою в регіоні. Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування. 2019. № 1. URL: http://el-zbirn-du.at.ua/2019_1/3.pdf (дата звернення: 1.09.2024).

9. Бакальчук О. В. Подолання регіональної фрагментарності культурного простору України : аналітична записка. Режим доступу : http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/Bakalchuk_analit-b8d2c.pdf (дата звернення: 13.09.2024).
10. Баклажов О. Ключові суб'єкти децентралізації обговорили дорожню законодавчу карту реформи. Гурт : портал. URL: <https://gurt.org.ua/news/informator/85442/> (дата звернення: 24.05.2024).
11. Безклубенко С. Д. Теоретико-методологічні засади етнокультурології. *Методологічні проблеми культурної антропології та етнокультурології : зб. наук. праць / Б. А. Головка, С. Д. Безклубенко, А. О. Ручка, Г. П. Чміль. Київ : ІК НАМ України, 2011. 480 с.*
12. Белецька І. Соціальна значущість культурно-дозвіллевих установ в організації вільного часу молоді. *Соціальна педагогіка: теорія та практика. Луганськ, 2009. № 1. С.33-38.*
13. Белоконь В. И. Культурно-досуговая деятельность : учеб.-метод. пос. Мелитополь, 2002. 212 с.
14. Береза А. В. Регіоналізм та регіоналізація: проблема теорії і практики. *Трибуна. 2006. № 11-12. С. 73 – 79.*
15. Бідна К. О. Туристичний рейтинг регіонів України: статистичний підхід. Дипломна робота на здобуття ОКР «бакалавр» за спеціальністю 242 «Туризм», Київ, 2021. 58 с.
16. Білаш К. Музейна евакуація: що пішло не так? URL: https://lb.ua/culture/2022/06/19/520455_muzeyna_evakuatsiya_shcho_pishlo_tak.html (дата звернення: 16.10.2024).
17. Бочелюк В. Й., Бочелюк В. В.. Дозвіллєзнавство: навч. посіб Київ : Центр навч. літ., 2006. 208 с.
18. Бойко В. І. Вплив державного регулювання на регіональний розвиток сфери культури в умовах децентралізації управління. URL: http://old.bumib.edu.ua/sites/default/files/visnyk/17_11.pdf (дата звернення: 1.05.2024).

19. Биркович Т., Кабанець О. Управління сферою культури в умовах пандемії. Культурні та мистецькі студії XXI століття: науково-практичне партнерство : матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв, м. Київ, 10 листопада 2021 року. Київ, 2021. С. 3–4. URL: https://nakkkim.edu.ua/images/Instytuty/Akademiia/Vydannia/Kulturni_ta_stetski_studii.pdf (дата звернення: 21.09.2024).

20. Валевський О. Л. Роль культури у формуванні національної консолідації в сучасних умовах. Публічне управління та адміністрування в умовах війни і в поствоєнний період в Україні : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., м. Київ, 15–28 квітня 2022 р. : у 3 т. Т. 2. К., 2022. С. 106–109. URL: https://lib.iitta.gov.ua/730934/1/Збірник%20тез_Том%20II.pdf (дата звернення: 1.05.2024).

21. Виткалов С. В. Рівненщина: культурно-мистецький потенціал в парадигмах сучасності : монографія / за ред. проф. В. Г. Виткалова. Рівне: ПП ДМ. 2012. 416 с.

22. Виткалов С. В. Вища культурологічна освіта в Україні: регіональний дискурс (крізь призму діяльності кафедри івент-індустрій, культурології та музеєзнавства РДГУ: моногр.-довідк. вид. / за ред. проф. Виткалова В.Г. Рівне: А.Брегін, 2021. 550 с.

23. Виткалов С. В., Виткалов В. Г. Культурні практики у контексті зміни управлінських парадигм. Філософія подієвої культури: теорія та практика: матеріали всеукр. наук.-практ. конф., м. Київ, КНУКіМ, 26–27 берез. 2020 р. Київ: КНУКіМ, 2020. С. 28–30.

24. Виткалов С. В., Виткалов В. Г. Методичні органи сфери культури в умовах реалізації концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні. Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Філософія, культурологія, соціологія. Вип. 10. Маріуполь, 2015. С. 75–79.

25. Виткалов С. В., Виткалов В. Г. Прикладні проблеми культури в регіоні: досвід Рівненщини. Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку: наук. зап. РДГУ. Вип. 20: у 2 т. Т. 2. Рівне: РДГУ, 2014. С. 206–210.
26. Вільчинська І. Ю. Етнічна і національна ідентичність сучасної української молоді : автореф. дис... канд. пол. наук: 23.00.05, НАН України, Інститут держави і права ім. В. М. Корецького. Київ, 2002. 20 с.
27. Волинська державна обласна універсальна наукова бібліотека ім. Олени Пчілки; Е. С. Ксендзук // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс]; Редкол. : І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. Київ : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2006. Режим доступу : <https://esu.com.ua/article-27565> (дата звернення: 11.10.2024).
28. Воловик А. Ф. Педагогіка дозвілля: підручник. Харків : ХДАК, 1999. 329 с.
29. Гатальська С. М. Філософія культури : підручник. Київ : Либідь, 2005. 328 с.
30. Гапетченко Р. Ю. Дозвілля як фактор формування духовної культури сім'ї. *Актуальні проблеми теорії і практики художньої культури: зб. наук. пр.* 2014. № 1. С. 224 – 231.
31. Грицак Т. І. Трансформаційні процеси в галузі культури та шляхи їх розвитку (інфор.-метод.збірник). Київ : ДАААКМ, 2003. 22 с.
32. Дмитрів С. Старі місця — нові враження: як український стартап відтворює пам'ятки. URL: <https://gluzd.org.ua/articles/stari-mistsia-novi-vrazhennia-iak-ukrainskyi-startap-vidtvoriuie-pam-iatky/> (дата звернення: 1.10.2024).
33. Забута Т. В. Розвиток національного інформаційно-культурного простору у контексті Закону України «Про національний культурний продукт». Режим доступу : http://mdgu-kid.at.ua/publ/rozvitok_nacionalnogo_informacijno_kulturnogo_prostoru_u_konte

ksti_zakonu_ukrajini_pro_nacionalnij_kulturnij_produk/1 (дата звернення: 22.10.2024).

34. Задворний С. І. Територіальна організація культурно-мистецької сфери регіону (на матеріалах Хмельницької області): дис. ... канд. геогр. наук. 11.00.02. Тернопіль, 2016, 246 с.

35. Зерницька О. Культурна ідентичність і глобальна культура в добу глобалізації. *Політика і час*. 2003. № 11.

36. Іванова-Георгієвська Н. А Сучасна українська культура в світовому контексті пошуків справжності: мода на традицію». Режим доступу : <http://www.myslenedrevo.com.ua> (дата звернення: 11.11.2024).

37. Історія української та зарубіжної культури: навч. посіб. / Б. І. Білик, Ю. А. Горбань, Я. С. Калакурата. Київ : Знання, 2000. С. 295-299.

38. Кір'ян О., Марусенко М. Значущість менеджменту соціокультурної діяльності для вітчизняних організацій. Управління та адміністрування в умовах протидії гібридним загрозам національній безпеці. Матеріали III міжнародної науково-практичної конференції, 22 листопада (дата звернення: 1.11.2024).

39. Клубні заклади як осередки культурно-освітнього та дозвілєвого призначення: *Матеріали проблемно-цільового навчання клубних працівників*. Рівне.: ДАКККіМ, 2008. С. 4.

40. Ключко Ю. М. Шляхи організації дозвілєвого спілкування молоді в процесі функціонування системи «клуб-бібліотека»: автореф. дис.... канд. пед наук 13. 00. 05. Київ : КНУКіМ, 1998. 20 с.

41. Коваль-Фучило І. Вплив глобалізації на функціонування полікультурного простору України. *Слово і час*. 2004. № 4.

42. Ковальчук С. Сучасні форми роботи в бібліотеках. *Бібл. планета*. 2014. № 2. С. 24-26.

43. Концепт культури: теоретико-методологічні та прикладні аспекти : *Зб. наук. праць*. Вип. 2 / Ю. П. Богуцький, Б. А. Головка, Г. П. Чміль. Київ : Ін-т культурології НАМ України, 2011. 320 с.

44. Кравченко О. В. Культурна політика України в парадигмах сучасності: теоретико-методологічні аспекти культурологічної інтерпретації : монографія. Харків : ХДАК, 2011. 288 с.

45. Кравченко С. В. Соціально-педагогічні умови використання фольклору в художньо-масовій роботі установ культури: автореф. дис... канд.. пед. наук: 13. 00. 05 / Київськ. держ. ін-т к-ри. Київ, 1997. 16 с.

46. Культурна політика в Україні. Аналітичний огляд / [за ред. О. Гриценка]. Київ : УЦКД, 2007. 160 с.

47. Кулікова С. В. Арт-менеджмент як складова частина соціокультурної діяльності. Наукові записки [Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]. Серія : Педагогічні науки. 2022. Вип. 207. С. 175–179. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nz_p_2022_207_36 (дата звернення: 12.09.2024).

48. Лелик М. Б. Культурні та мистецькі інклюзивні ініціативи як маркер демократичного й розвиненого суспільства (оглядова довідка за матеріалами преси, інтернету та неопублікованими документами за 2019–2020 рік). URL: https://nlu.org.ua/storage/files/Infocentr/Tematich_ogliadi/2020/marker.pdf (дата звернення: 14.08.2024).

49. Лелик М. Б. Ресурси, систематизація, втілення: як працює проєктний культурний менеджмент в Україні (оглядова довідка за матеріалами преси та інтернету за 2019–2021 рр.). URL: https://nlu.org.ua/storage/files/Infocentr/Tematich_ogliadi/2021/Proect1.pdf (дата звернення: 15.05.2024).

50. Лелик М. Б. Сучасні інноваційні проєкти: як працюють мистецькі практики популяризації та переосмислення культурної історичної спадщини України (оглядова довідка за матеріалами преси та інтернету за 2019–2020 рр.). Режим доступу: https://nlu.org.ua/storage/files/Infocentr/Tematich_ogliadi/2020/Innova.pdf (дата звернення: 18.06.2024).

51. Любарець В. Менеджмент соціокультурної діяльності як складова системи державного управління. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку*. Напрямок культурологія. Рівне, 2023. Випуск 45. С. 178–183 URL: <https://zbirnyky.rshu.edu.ua/index.php/ucpmk/article/view/657/681> (дата звернення: 22.06.2024).
52. Максимовська Н. О. Активізація соціально-виховного потенціалу регіонального соціокультурного простору в процесі анімаційної діяльності. *Вісник ХДАК*. 2012. Вип.37. С. 249-260.
53. Матеріали з досвіду роботи закладів клубного типу Рівненської обл. Режим доступу: <http://www.rv.gov.ua/sitenew/main/ua/publication/content/654.htm> (дата звернення: 22.10.2024).
54. Мироненко А.Ф. Інноваційні заклади культури клубного типу в Україні: досвід, проблеми, перспективи. Київ : ІПКПІК, 1998. 28 с.
55. Мистецтво і культурний простір : інформаційні матеріали науково-практичної конференції (14 травня 2015 р.). Київ : КДІДПМД ім. М. Бойчука. – Режим доступу : <http://kdidpamid.edu.ua/new/новини/науково-практична-конференція>
56. Недзвецька О. В. Інформаційно-художні дійства в культурному просторі Західної України. *Культурно-мистецьке середовище: творчість та технології* : матеріали УІІ Міжнар. наук.-творчої конф. (16 квіт., 2015 р.). Київ : НАКККіМ, 2015. С. 123 – 125.
57. Патракеєв І. М. Онтологічне дослідження міського середовища. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://urss.knuba.edu.ua/files/zbirnyk-23/159-168.pdf>
58. Петрова І. В. Дозвілля в зарубіжних країнах: підручник. Київ : Кондор, 2005. 408 с.
59. Петрова І. Культура молодіжного дозвілля як соціально-педагогічний феномен. *Рідна школа: наук.-пед. журнал*. 2007. № 7/8. С. 19-22.

60. Перенчук Ю. М. Використання гри як засобу святкового спілкування учасників масових театралізованих дійств: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.05. Київ : КНУКіМ, 1998. 20 с.
61. Подольська Є. А. Культурологія: навч. посіб. / Є. А. Подольська, В. Д. Лихвар, К.А. Іванова. Київ : Центр навч. літератури, 2003. 248 с.
62. Поліщук Л. О. Рекреаційний потенціал закладів клубного типу. *Педагогічні та рекреаційні технології а сучасній індустрії дозвілля* : Матеріали II Міжн. наук.-практ. конф. (5 черв. 2006 р.). Київ : КНУКіМ, 2006. С. 102 – 104.
63. Поліщук Л. О. Заклади клубного типу України: сучасний стан та перспективи розвитку. *Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури* : Зб. наук. пр... Вип. 23. Київ : ДАКККіМ. 2009. С. 176-184.
64. Попов Б. В. Життя етносу: соціокультурні нариси: навчальний посібник / Б. В. Попов, В. О. Ігнатов, М. Т. Степико. Київ : Либідь., 1997. 240 с.
65. Реалізація державної політики України в галузі культури: аналітичний звіт Мінкультури України за 2015 р. Київ : НАКККіМ, 2015. 218 с.
66. Роздержавлення в культурній сфері: світовий досвід та українські реалії (за ред. О. Гриценка). Київ : УЦКД, 2001. 51 с.
67. Садовенко С. М. Клубні заклади як важливий чинник становлення та розвитку культури регіонів України: функції та форми діяльності. *Вісник НАКККіМ*. 2015. № 1. С. 42 – 50.
68. Садовенко С. М. Обласні центри народної творчості як чинник розвитку культури України: регіональний вимір. *XI Культурологічні читання пам'яті В. Подкопаєва «Взаємодія культур і збереження розмаїття форм культурного самовираження в умовах глобалізації»* : збірник матеріалів. Київ : НАКККіМ, 2013. С. 33–59.
69. Сушик І. В. Волинь повоенна: соціально-економічні та культурні процеси 40—50 рр. ХХ ст.: монографія. Луцьк: Вежа-Друк, 2019. —276 с.

70. Сутнісні принципи культури ... [Електронний ресурс] : Режим доступу: <https://vuzme.pp.ua/187-kultura-civilzacia.html>
71. Спіріна Т. Соціокультурна діяльність, як засіб формування життєвих цінностей молоді у вільний від навчання час. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/36013/1/T_SPIRINA_PPPSS_KSP&KO_IPS_P.pdf (дата звернення: 12.08.2024).
72. Старовойтова Н. О. Художня творчість у системі національної культури. *Національна культура в сучасній Україні*. Київ : Україна, 1995. С.106 – 121.
73. Тихомирова Є. Б. Історико-культурний потенціал Волинського регіону як основа формування регіонального іміджу. *Слов'янський вісник*. Рівне : РІС КСУ, 2011. С. 256-261.
74. Троєльнікова Л. Традиції, обряди, ритуали як формуючі компоненти художнього простору України. *Методологічні проблеми культурної антропології та етнокультурології : зб. наук. праць / Б.А. Головка, С. Д. Безклубенко, А. О. Ручка, ГП. Чміль*. Київ : ІК НАМ України, 2011. 480 с.
75. Філіна А. П. Культурний простір: його основні види та культурна діяльність суспільства щодо задоволення соціокультурних потреб громадян. *Міжнародний вісник: культурологія, філологія, музикознавство*. Вип. I (6). Київ : НАКККІМ, 2016. С. 82 – 86.
76. Цимбалюк Н. М. Інституціональна модернізація культурно-дозвілдової сфери в Україні: дис... д-ра соціол. наук: 22.00.04. Київський НУ т ім. Т. Г. Шевченка. Київ, 2005. 40 с.
77. Цимбалюк Н. М. Сучасний клуб: яким йому бути? *Посвіт*, 1993, № 3. С. 3.
78. Шевердін К. М. Дегуманізуючі аспекти сучасної культури що впливають на зниження рівня духовності людини, суспільства і національних культур. Режим доступу : [http:// www.myslenedrevo.com.ua](http://www.myslenedrevo.com.ua) (дата звернення: 13.09.2024).

79. Шлепакова Т. Л. Інноваційні проєкти на межі мистецтва й технологій : на прикладі музеїв та художніх галерей (оглядова довідка за матеріалами преси та інтернету за 2020–2021 pp.). URL: https://nlu.org.ua/storage/files/Infocentr/Tematich_ogliadi/2021/Cif.pdf (дата звернення: 4.02.2024).

80. Шейко В. М. Культурологія: навч. пос. / В. М. Шейко, Ю. П. Богуцький, Е. В. Герасимова. Київ : Знання, 2012. 244 с.

81. Шинкаренко Ю. Сітьові структури і криза ідентичності: соціальні наслідки глобалізації. *Філософська думка*. 2000. № 4.

82. Щебра Г. Сучасні особливості організації дозвілля і відпочинку молоді в Україні: соціологічний аспект / Г. Щебра, Р.Яремкевич. *Молодіжна політика: проблеми і перспективи*. Дрогобич, 2006. С. 56-68.

83. Butko L., Fedorenko S., Lushakova A. Communication Strategy of the Museum: Peculiarities of Formation by Means of PR Technologies. *Socio-Cultural Management Journal*. 2023. Volume 6, Number 2. Pp. 72–85. URL: <http://socio-cultural.knukim.edu.ua/article/view/291291/284891> (дата звернення: 5.02.2024).

84. Kovalenko Y. The Success Phenomenon in Socio-Cultural Management. *Socio-Cultural Management Journal*. 2021. Volume 4, Number 1. Pp. 3-33. URL: <http://socio-cultural.knukim.edu.ua/article/view/235662/234016> (дата звернення: 4.02.2024).

Неопубліковані документи:

85. Звіт роботи Палацу культури м. Луцька за 2023 рік. *Поточний архів Палацу культури міста Луцька*. 49 с.

Інтернет-джерела:

86. Департамент культури Луцької міської ради. Режим доступу: <http://culture-lutsk.org.ua/zaklady/palats-kultury>

87. Волинський обласний науково-методичний центр культури. Режим доступу: <http://www.nmck-volyn.com.ua/structure.php>

88. Проект луцької міської ради «Спільна культурна спадщина: відродження фольклору на українсько-польському прикордонні» Режим доступу: <http://culture-lutsk.org.ua/proekty/spilna-kulturna-spadshchyna> (дата звернення: 4.02.2024).

89. Волинська обласна універсальна наукова бібліотека імені Олени Пчілки. Режим доступу: <http://ounb.lutsk.ua/>

90. Звіт про роботу Волинської обласної універсальної наукової бібліотеки імені Олени Пчілки» за 2023 рік /Вол. обл. універс. наук. б-ка. — Луцьк, 2022—2023. 84 с. Принтерний друк.

ДОДАТКИ

Додаток 1

Додаток 2

Додаток 4

Додаток 5

Додаіток 6

Додаток 9

